

INCA REVISTA

Número 44

JUNY 1997

Preu: 250 Pta.

*El Pare Colom,
Doctor Honoris Causa
de la Universitat de
les Illes Balears*

INCA VA VIURE L'ACAMPALLENQUA

Edita: Obra Cultural Balear
Delegació d'Inca

Presidenta: Mª Mercè Puig i Viñeta

Direcció i Coordinació:

Jaume Gual i Móra

Llorenç Massutí i Nicolau

Col·laboradors en aquest número:

Antoni Alorda Vilarrubias

Catalina Amer Vives

Joan Bassa Vallori

Andreu Caballero Romero

Pere Castelló Bergas

P. Miquel Colom

Rafel Cortés Forteza

Aina Ferrer i Torrens

Gabriel Fiol i Mateu

Pere Fiol i Tornila

Bernat Forteza Fuster

Carme Lorente Gelabert

Lluís Maicas Socias

Pere Massutí i Ramis

Antoni Mateu Garau

Esperança Ramis de Plandolit

Pere Rayó Bennàssar

Antoni Rodríguez i Mir

Fotografies:

Sebastià Garcias

Arxiu de l'OCB

Publicitat i subscripcions:

Tel. 50.00.89 i 50.25.93

Redacció:

Vidal, 5 entresol

Apartat de correus 156

07300 - INCA

Dipòsit legal:

PM 451 - 1986

Imprimeix:

Gràfiques SIBA, S.L.

C/ Enginyer Felicià Fuster, 21

Tel. 52.32.44

Santa Margalida

*Els articles signats només
expressen l'opinió dels seus autors*

Í N D E X

EDITORIAL	3
LA REFORMA DE L'ESTATUT	4
EL DIFÍCIL ART DE COMANDAR	5
CRÒNIQUES DE TRÀNSIT	6
"BALQUENA", UNA ETIMOLOGIA	8
LES POSSESIONS D'INCA	9
EL RETRAT	10
EL PERFUM DE LA MEMÒRIA	12
INCIDÈNCIA A INCA DE LES BANDOSITATS DEL SEGLE XVII (1)	13
AMBAIXADA DE L'OCB A EIVISSA I FORMENTERA	15
ENTREVISTA: PERE-JOAN LLABRÉS, CANONGE, HISTORIADOR I LITURGISTA	16
ACAMPALLENQUA	20
ACTIVITATS DE L'OCB D'INCA	21
EL PRESTATGE DE L'ASE	22
III DIADA PER LA LLENGUA, LA CULTURA I L'AUTOGOVERN	23
INCA, LA CIUTAT DE LA MÚSICA	24
DITADES DE MEL I ESPERONS	25
ESPORTS: MIQUEL LLOMPART MORA	26
RACÓ DE CUINA: ESTIU, TEMPS DE MENJARS FREDS ...	28
CONCURSOS I CONVOCATÒRIES LITERÀRIES	30
L'AJUNTAMENT INFORMA	31
TEMPS ERA TEMPS ... (contraportada fotografia comentada)	28

EDITORIAL

L'acampallengua del passat dia 12 d'abril a Inca va reunir més de dos mil joves que reclamaren poder viure en català a Mallorca; tots participaren a les nombroses activitats lúdiques i culturals de la jornada, inclòs el concert de rock commemoratiu del primer any de vida del Diari de Balears. El seu comportament cívic fou exemplar i elogiat pels veïnats de la barrida de Crist Rei i per tots els inquers.

La **I Trobada de l'OCB a Lluc**, commemorant el 35è aniversari des de la seva creació, celebrada el dia següent de l'acampallengua, el 13 d'abril, va reunir un nombrós grup de persones que participaren de ple en totes les commemoracions: benvinguda del Prior de Lluc, ofrena floral a la Flama de la Llengua, cant de la Balenguera, concerts, ballada popular, etc. El dinar de germanor, amb més d'un milenar de persones, i l'acte de lliurament de distincions i parlaments, donaren cloenda a la trobada. La representació de la delegació d'Inca fou significativa.

Ambdues celebracions foren el punt de partida i pòrtic de **la III Diada en favor de la llengua, l'autogovern i els costos d'insularitat**, que se celebrà el passat dia 17 de maig al Passeig des Born de Palma, a Ferreries de Menorca, a Eivissa i a Formentera. Una vegada més un col·lectiu nombrós i rellevant del poble de les nostres illes va sortir al carrer, es mobilitzà i s'expressà sense timideses, ni pors de cap casta. El desig de fer créixer l'ús social de la llengua, la voluntat que es reforcin les institucions autonòmiques i augmentin les cotes d'autogovern, la il·lusió d'acréixer els símbols d'identitat i d'autoestima, que es reconeixin els trets culturals i històrics propis i que s'equilibrin els costos d'insularitat i es gaudeixi d'un règim fiscal adequat, han estat els grans mòbils de la convocatòria d'enguany. Cadascuna de les manifestacions constitueix un nou repte per al futur del nostre país de dur endavant els objectius proposats i exigits. La lluita ha de seguir, no podem defallir, malgrat sabem que l'enemic és a casa i el futur és difícil. Encara en manquen moltes de diades.

El **Diari de Balears**, el passat dia 1 de maig va complir el seu primer aniversari. La seva consolidació és una realitat. Ningú no s'ho hauria imaginat mai, després de tant de parlar-ne, que un diari en català arrelàs a la nostra terra. Pensam que, només pel fet d'existir, el diari hauria d'haver tengut un reconeixement molt més extens. Creim que avui, després d'un any, es presenta informativament assentat, madur. Sens dubte el diari representa una forta voluntat de transmetre els valors de l'autoestima, de la vertebració nacional, de la ruptura amb els tabús espanyolistes. Si heu seguit les editorials segur que vos n'heu adonat d'aquestes idees. Des d'aquesta humil publicació, a més de donar els molts anys, desitjam encert i coratge al grup de persones que han duit endavant el projecte, que sembla del tot encarrilat cap a un futur alegre i decidit. Llarga vida al diari!

La nostra delegació de l'OCB va donar suport a la petició de l'Associació d'Antics Alumnes del col·legi Beat Ramon Llull d'Inca, de proposar el nomenament de doctor "Honoris causa" de la UIB en favor del nostre col·laborador, el P. Miquel Colom. Amb gran satisfacció hem vist com l'equip de Govern de la nostra universitat, en el seu darrer consell celebrat el proppassat dia 12 de juny, aprovà el **nomenament del P. Colom Doctor "Honoris causa"**, nomenament que en paraules del Rector de la universitat es produí *"no tan sols per unanimitat, sinó que va ser un nomenament gairebé contundent, ja que mai no s'havien rebut tantes mostres d'adhesió per part de la comunitat universitària cap a un candidat"*. A les moltes mostres de reconeixement que vos arriben en aquests dies, rebeu, mestre, la nostra més sincera felicitació.

LA REFORMA DE L'ESTATUT

El 12 de setembre de 1995, el Congrés de Diputats de Madrid ens va infringir la humiliació institucional més greu que hem sofert com a país des del recobriment de l'autogovern. Després d'anys d'espera ignominiosa i injustificable (i això que el President del Parlament era mallorquí!), PSOE i PP rebutjaren la presa en consideració de la reforma de l'Estatut que havia aprovat el Parlament Balear el 29 de gener de 1991. El PSOE va votar en contra, mentre el PP, que aquí n'havia fet bandera electoral, es va abstenir, tot i ser ben conscient que el seu vot favorable, unit als dels altres grups, era suficient per a superar el tràmit de presa en consideració. Just dos mesos després, es prenen en consideració dos projectes de reforma, els d'Aragó i Canàries, d'abast similar al nostre (!)

Fou una actuació democràticament intolerable, que no podem consentir que es repeteixi. Els representants de l'Estat Espanyol no tenen legitimitat per negar-se a prendre en consideració una proposta de modificar el règim competencial i les institucions pròpies aprovada per la màxima institució d'autogovern del nostre país si aquesta es mou dins el marc constitucional. Recordem que les Constitucions federals ni tan sols són aprovades pel Parlament de la Federació.

El Ple del Parlament Balear de dia 29 d'abril d'enguany ha aprovat constituir una ponència per reprendre el debat sobre la reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. Era ben hora. Confiam que aquesta vegada vagi de ver, perquè ja l'octubre de 1995, a proposta del grup parlamentari nacionalista PSM, es va crear una ponència per estudiar l'abast competencial de les diverses autonomies, amb la intenció que esdevingués el fòrum on proposar la necessitat d'impulsar novament la reforma. Per mostra de l'interès del PP en el tema basti dir que aquesta ponència no s'ha arribat a reunir mai i que la de la reforma de l'Estatut, un mes després de l'acord de crear-la, tampoc no ha estat constituïda encara...

Voldríem pensar que el document de partida per a la nova proposta de reforma sia el text aprovat l'any 91, però el PP ja ens anuncia rebaixes i el PSOE manté la seva postura jacobina. El PSIB-PSOE només vol que prenguem cafè quan se'n serveix a tothom, si és que se'n serveix, i això si Madrid els ho consent, i el senyor Rodríguez Ibarra no s'ha de molestar gaire...

De fet, el contingut de la Reforma del 91 és prou ambiciós, dins les possibilitats que permet la Constitució, així:

a) A nivell competencial, inclou la possibilitat de crear una policia autonòmica, l'execució dels acords de la normativa europea, afegeix un llistat de noves i importants competències i amplia l'abast d'altres. Però, el més rellevant, és que atribueix a les Illes Balears totes les competències que la Constitució no reserva a l'Estat.

b) A nivell institucional, potencia el Parlament, augmenta el règim d'incompatibilitats entre diputats i consellers insulars i permet la dissolució del Parlament per part del President, sense que la data de les eleccions autonòmiques hagi de coincidir necessàriament amb d'altres de l'Estat.

c) A nivell de finançament, institueix el sistema de concert econòmic, és a dir, que l'autonomia recapta tots els tributs i lliura a l'Estat el preu pactat per finançar els serveis, mínims, que s'hagi reservat, més una quota part de solidaritat, si s'escau. Així mateix, el text fa èmfasi a la necessitat de compensacions per la insularitat (tant respecte de la Península ibèrica, com pel caràcter arxipelàgic del país).

Des d'un punt de vista nacionalista, hi ha reivindicacions no assolides en la Reforma del 91 que caldria tornar a plantejar: la denominació de «nacionalitat històrica» o l'equiparació del tractament de la llengua catalana al que la Constitució garanteix a la llengua castellana, entre altres. Sobre el règim competencial, la reforma del 91 és un bon punt de partida, però seria preferible abandonar el sistema de llistats i establir, simplement, que totes les atribucions que la Constitució no reserva explícitament a l'Estat, són de la Comunitat Autònoma.

També seria una bona oportunitat per dar una passa més en favor de l'insularisme, per regular el referèndum, o per modificar la compatibilitat en les condicions de conseller i diputat, sense descartar l'elecció en llistes separades, etc.

Tant de bo que aquest cop hi hagi una voluntat decidida d'avançar cap a l'autogovern. En aquests moments s'estan tramitant a les Corts Generals reformes estatutàries importants, mentre el Parlament Balear bada. El que és fins ara, el nostre Govern, per dir-ho en frase de Shakespeare, ens ha fet vessar moltes llàgrimes i no ens n'eixuga cap.

Antoni Alorda "Marrai"

LA DIFÍCIL ART DE COMANDAR

Comandar sempre ha estat difícil, però ja es diu que no hi ha res més agoserrat que la ignorància, aposta trobam en moltes societats els comportaments més diversos i insospitats: llocs on es barallen fort ferm per comandar; llocs on ningú vol agafar les riendes. Tots veim i sabem que, davall davall, hi ha qüestions de diners o d'honors, qüestions que fan canviar de parer a persones i a grups.

A l'arxiu del nostre Monestir he trobat un document ben singular, crec que és de la fi del segle XVII o ja entrat el XVIII. És una simple anècdota, però aquestes coses també formen part de la nostra vida, anècdota que confirma el que diu el títol d'aquest article, i que el qui comanda mai ho fa bé per a tothom. Potser la transcripció d'aquest document ens ajudi a veure altres caires de les persones que comanden.

Avui ens sembla que la *Democràcia*, el vot universal, és la forma més humana i més adient per a dirigir els grups humans. Fa segles que Jesús ens ensenyava la igualtat fonamental de totes les persones: "Però vosaltres no vos heu de fer dir mestres, perquè de mestre només en teniu un, i tots vosaltres sou germans" Mt.23,8 i cal dir que els primers cristians ho saberen entendre i ho posaren en pràctica: Actes 4,32, però també cal veure que aquest mateix ensenyament, ja en el començament, posà en pràctica un principi teocràtic. Jesús mateix posà Pere perquè comandàs, i els primers cristians sempre volgueren elegir cercant la llum de Déu en la pregària i en altres mitjans semblants: Actes 1,23-26 (elecció de Macià), actitud que duria a les Monarquies de dret diví i de fort esperit teocràtic.

La igualtat predicada per Jesús i pels Apòstols calà fort ferm en el cor dels esclaus romans. La carta de Sant Pau a Filemó ens ho fa veure, i aquesta predicació cristiana sempre figura a la base de les diferents revoltes que hi va haver a l'Imperi Romà. On trobam més neta la vivència d'aquest esperit igualitari és en els Monestirs. Sant Benet, segle V, amb unes paraules ben simples ens ho diu en el capítol 64 de la seva "Regula": "*En la institució de l'abat s'ha de tenir sempre per norma que sigui constituït aquell que tota la comunitat s'ha elegit de comú acor segons el temor de Déu...*"

Als Monestirs aquestes votacions sempre han estat la norma de vida, i és merevellós veure que quan les comunitats religioses passaren a les noves terres americanes, aplicant el sistema que tenien en llurs cases, i alentats per la "Utopia" que Tomàs Moro acabava de recordar, intentaren crear pobles nous presidits per aquesta germanor. Basta recordar a Vasco de Quiroga i les Reduccions dels jesuïtes.

La societat civil fou més minsa a l'hora d'acceptar aquesta igualtat, i malgrat el Bill of Rights de 1689, la Constitució Francesa de 1791 sempre ens trobarem amb un sufragi molt restringit. El Regne Unit arribà al Sufragi Universal l'any 1928 donant el vot a 21 anys pels homes i als 30 a les dones. Serà l'any 1928 quan s'equipararan homes i dones.

A Espanya la Constitució de Cadis (1812) preveu el Sufragi Universal, però fou l'any 1837 quan s'implantà el Sufragi Censatari, això és que per a poder votar havies de tenir propietats. Seran les revolucions de 1868 les qui aconseguiran al sufragi universal que es veurà suprimit per l'arribada de la Restauració l'any 1890, i haurem d'arribar a la Segona República (1931), perquè el Sufragi pugui arribar a tothom.

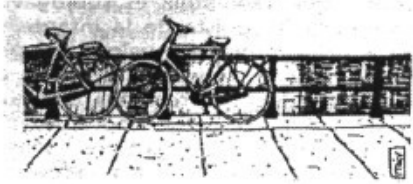
En el nostre Monestir no passava això, totes les monges, quan havien professat, votaven i així tractaven a l'elegida:

Què bé que una Priora
Ensenya con ciència amarga
Que no és càrrega, sino carga

Una Priora Religiosa	Si amonesta, presumida
si dóna alivio, és relaxada	si no amonesta, és odiosa
si observa lleis, és pesada	si trteballa, és codiciosa
si amonesta, molt odiosa	si no treballa, és una perduda
si reprèn, rigorosa	Si se queixa, és malsufrida
si castiga, criminal	Si és pacienta, té covardia
si assisteix a la flaca, parcial	si posa reparos, té mania
si a totes, sens discreció	si fabrica, cerca nom
si a si mateixa, regalona	si no les fa, no és dóna
si visita, viu mal	si és pròvida, desconfia
si no visita, és grosera	si guarda, ja és miserable
si parla amb agrado, venda	si lliberala, bissarra
si és agrent, és com duenda	si elegeix un medi, estreta
si cortesa, és lisongera	si és benigne, és despreciable
si és humil, és assanyera	si rigorosa, és intractable
si té amigues, és flexible	si algun tan vella, molt pesada
si no les té, és terrible	si dorm, descuidada
si alguna adverteix,	si tracta clarament, ofèn
és impertinenta	
si no adverteix, negligenta	si viu exemplar, pretén
si reforma, és insofrible	Valgam Déu per Priora
	Valgam Déu per Priora
	Pues de tot han de dir
	Paciència i Resignació
	I compleix en la teva obligació.

Pere Fiol i Tornila
Rector de Muro

CRÒNIQUES DE TRÀNSIT

Tenia ràbia, la qual es traduïa en una closa i accentuada pressió que li energetitzava tot el cos. La causa naixia d'un sentiment d'impotència que en va, provava de remuntar. Es trobava en un atzucac i cap estratègia era suficientment poderosa com per canviar l'estat de coses. Fins que a força de topades hagué de rendir-se, perdent en bona part el control de les seves reaccions. Aquell sentiment no era en contra de ningú com en altres, més clares, ocasions sinó que romania a punt per estavellar-se contra qualsevol objecte o persona que se li acostava. Era un estat de rebel·lió contra els tómbos que, sense avís, ens dóna la vida. Esgotada de tant cercar per camins tallats, mantenia més enfervorida la voluntat. Quedar-se mans plegades no era el seu estil ni tampoc el de suportar el patiment d'algú a qui s'estima. Tenia ràbia, però en comptes de plorar decantava l'excés de crispació maldant per la casa i atrafegada intentava aturar la velocitat dels pensaments. L'estat d'ànim en qüestió li produïa una sobredosi de tenacitat. Els quefers endarrerits eren posats al dia amb una rapidesa excepcional. Girant els ulls enrera la malaltia de la filla mesclada amb periòdiques esperances que aquell dia, apagades, acabaren d'esllanguir-se com una llum que extingeix. Cap culpable, cap agent provocador i si existia es pot dir que s'enginyava per escapar-se del control de la ciència. Per tant la lluita seria només per "controlar" o "retardar" el procés que es desencadenava. Incapaç de posar-hi remei, potser per això es dedicà tot el dia a imposar a les coses l'ordre que ella volia. Fins i tot jo: la seva altra filla entrava en joc quan rebia les conseqüències dels seus accessos d'irritació i em replegava plorant, cap enmig dels braços, per algun racó de la casa o feia el mateix per altres indrets on acudia per decisió seva adduint raons "d'equilibri emocional".

Puc dir que de ben prest, vaig viure en un món apart. A més de l'obligat exili que se'm decretava, un altre s'hi trobava afegit. Tanmateix una vegada enfora no podia encabir-me dins del nou context i així, novament m'excloïa per pròpia voluntat de tot el que tenia a prop adoptant una actitud distant, introvertida i sovint mal interpretada. Es tractava d'inadaptació?. No, en realitat era el meu tribut a la imposició. Marginava perquè em sentia marginada. Donar allò que un rep:

...De la finestra es veu la torre
sobre les aigües, les de la infantesa
o de la follia, perquè no n'hi ha d'altres...

"Matèria Solar". Eugénio de Andrade

en això els infants, ben transparents, són els millors especialistes.

Ja arribat el vespre, aquell dia tornava a tenir por. Després de sentir tants passos amunt i avall per la casa temia de nou, la sabuda partida. La crisi de la meva germana fou, aquesta vegada, ben diferent de les primeres, molt més forta, feia pensar ja en el camí cap el pitjor. Jo, petita encara, sentia la mare parlar sola dins l'obscuritat, i amb amarga tristesa anava aprenent, potser massa aviat, a copsar els devastats camps de l'amor i a créixer entre ells temorencs com un bolet que s'oculta davall del seu capell ample. Però d'una manera o l'altra s'arriba a conviure amb allò que més dol. Tu no tries, la vida et va adjudicant sense consulta. Llavors l'únic que pots fer es oscil·lar. A un extrem les covardies, massa sovint negades o no acceptades i, en qualsevol cas, menyspreades, com si un no tingués el dret d'experimentar-les, de sentir-se i saber-se ínfim i petit, davant de circumstàncies adverses. A l'altra punta, els actes heroics, com si aquests constituïssin per damunt de tot, el model més encertat i no el més temible. Enmig, un coratge intermitent que fluctua entre els dos pols i que allò que necessita amb més urgència, és només asserenar-se.

A l'endemà es capgiraren les expectatives. No hi hauria per a mi, cap fugida disposada. El metge havia convençut la mare per ingressar la meva germana, temporalment, fins que milloràs amb el nou tractament, a la clínica. En un primer moment fou difícil per ella el fet d'assumir un paper subaltern, però per això mateix s'alleugerí envaïda per un inusitat descans el qual li permetria, a ulls meus, en cert sentit, humanitzar-se. No era ja el temps de prefabricar conductes extremes, simplement era el temps d'acceptar.

Quelcom començà a fluir com més natural, més tolerable entretant que fèiem les visites a l'hospital, sempre dins de l'estricta horari que ens era permès. Tot i no ser gaire nombrosos els instants de diàleg entre la mare i jo, si que anaven succeint-se molt més constants que en qualsevol època del passat. A remolc de les situacions quotidianes, s'ordien en un tanteig inicial que no anava massa més enllà de la realitat tangible que els provocava. Després, progressivament, cobren consistència fins arribar a ser com una espècie

CRÒNIQUES DE TRÀNSIT

de clau que ens obria llocs fins llavors amagats i recòndits.

Fins que un dia em féu la pregunta: "Es l'estiu, per què no anam a passar uns quants dies a la platja?". Sorpresa i desconcert. A més, endarrera fent pes, els anys solitaris d'una primera infància trista i dolguda que no tornaria a recuperar. Vaig tardar a contestar-li i fou amb un "sí" mínim, com encongit, inversament proporcional al fort colpeig del cor que batejava. Atòntica em retenia, mentre en un llampec, les cavil·lacions posaven, per damunt de la il·lusió, llur espessa capa de boira. Desitges sempre el que no tens i quan succeeix no et trobes prou preparat per afrontar-ho. O bé t'assalta el temor d'estar davant d'una circumstància que ja pertany més als somnis que a la realitat i resulti perillós endinsar-hi el cor. Llavors és el temor, estirant ben fort la brida del desig que creiem tenir. Per a tot això puc dir que jo, aleshores ja era gran. Perquè no me'n sabia anar del tot cap a la curiositat i el risc. Em mirava de lluny les coses, com a través d'un cristall emmarcat dins de recels.

Ens instal·larem a la casa minúscula però acollidora que li deixaren a la mare. Gairebé a mitja hora de camí, teníem a la germana i en la mateixa direcció, el mar a una mica de menys temps. Les finestres petites

onejaven suaument a mercè del vent semblava, diminuta, sorgir d'entre els mateixos alens de la natura.

Probablement per la seva forma, sense pretensions externes, les seves dimensions i el pòsit de les fulles que la cobria i enrevoltava, oferia una presència camaleònica, daurant-se àgilment amb els canvis de tonalitats diürnes. A dins era més gran que el que pensàvem observant-la des de fora. Gràcies a l'absència de parets divisòries, les dependències es distribuïen aprofitant angles o racons sorgits de la col·locació, molt primmirada, de mobles i d'objectes. Només tenia una porta per accedir al bany i els llits es situaven damunt d'un altell construït amb posterioritat a l'edificació. Una vegada instal·lades reposàrem al llit deixant passar les hores tòrrides del sol que s'enlairaven amb el cant de les cigales.

Cada dia, després de veure-la a l'hospital, anàvem a la platja i ens refugiàvem dins l'aigua de la mar. Quan en sortíem, esteses damunt de l'arena pareixíem oblidar-nos de tot. No parlàvem. Record aquells llargs silencis a través dels quals ens sentíem més pròximes que amb qualsevol paraula. Ens compreníem des del silenci. De tant en tant el crit d'una gavina pel cel encetava l'enrenou somort de veus llunyanes. Encara així ens resistíem a obrir els ulls, a alterar la percepció alentida de sons amb que el món exterior es manifestava. A l'hora de la posta sentíem fugir de la pell la tebiesa dels darrers raigs. Era l'avís per la tornada. Mentre caminàvem record que un dia la mare em demanà perdó...

MUNPER

CTRA. PALMA-ALCUDIA, KM. 30
TEL. 88 10 00 - 07300 INCA

CTRA. PALMA-MANACOR, KM. 30
TEL. 64 41 02 - 07220 MONTUIRI

"BALQUENA", UNA ETIMOLOGIA

Sabem, per la comunicació d'un amic, que Coromines, el màxim Coromines, desaparegut d'aquest món el dia segon de l'any que correm, proposa per al mot de l'encapçalament, una etimologia distinta de la que nosaltres, amb el natural recel, anam a suggerir.

I perquè no és etimològica, prescindim de la preposició *a*, anteposada pels mossàrabs o romànics, que entenen el significat global de l'expressió més no els elements de la composició.

Recordem que el català de Mallorca coneix una altra locució adverbial d'estructura i significació semblants a les de la que anam a analitzar. Amb cert temor! Ens referim a «balzaf» (*betzef* en els diccionaris).

De primer antuvi ja es poden fer dues afirmacions: que tals locucions no les portaren els catalans conqueridors de l'illa (1229); i que els romànics o mossàrabs que havien sobreviscut, més o menys pacíficament, a l'illa, les havien apreses del tracte amb els seus dominadors, endevinant-ne el significat general, mes no la composició. I ja la primera conseqüència: l'ús sobrer de la preposició *a*.

Prescindint de l'*a* sobrera, filla de la ignorància, tractem nosaltres, amb nostre molt modest coneixement del llenguatge aràbic, de posar les coses talment com toca.

Comencem per dir que tant *balquena* com *balzaf* són composició de tres elements: preposició, *be*, *bi*, *b'*, article *al* equivalent a totes les formes del nostre determinat, *el*, *la*, *l'*, *els*, *les*; i el nom corresponent.

Mes, en referència a l'article, cal dir que l'àrab ens ofrena una altra estranya particularitat: tot romanent intacta la grafia, la *l* d'*al* es canvia, quant al *so*, en el de la inicial de la paraula següent si aquesta pertany al grup de les «solars» (*xems* = «sol») i no es canvia si el mot determinat és una de les «llunars» (*qmar* = «lluna»). No interessa allargar nostre escrit, inserint les dues petites llistes de consonants «solars» i «llunars».

Degut a tal forma fonètica, nostre «*baz.zef*» de *balzaf* i nostre «*balquena*» de *balqana*. Ignorant-ne l'etimologia, els nostres diccionaris presenten les dues locucions adverbials no en l'ortografia més adequada.

I cal dir-ho tot. En els darrers anys d'estudis de la carrera eclesiàstica (1922-1925), en nostre convent de Sant Francesc de Palma, havia dedicat dues llargues hores diàries en el treball de la preparació immediata del *Diccionari Català Valencià Balear*, presidit per Mn. Alcover i davant per davant de Francesc de Borja Moll, aquest convertit en el benemèrit autor de l'edició de l'obra monumental esmentada.

Mes vengué l'ordenacio sacerdotal (a. 1925) i el servei militar, per al qual havia obtingut pròrroga. El meu destí

fou Tetuan (nord d'Àfrica). i no cal dir que tot jo era orelles, escoltant o movent conversa amb algun dels nadius, que més bé esquivaven tota relació amb cristians. Mes a mi, vestit d'hàbit, un «*faqir*» per a ells, em solien respectar.

I ara la breu anècdota. Parlava amb un jove tetuaní, ben educat. Devia esser de casa bona. La conversa era en castellà, naturalment. Mes en tal conversa hi sortia sovint l'arabisme *baz.zaf*.

I jo que comprenia tal mot, vaig gosar dir-li: Nosaltres, els mallorquins, també usam tal expressió, mes pronunciant *baz.zef*. I ell: Això és «*xelha*». «*Xelha*»!. Després de tants anys jo recordava el mot i n'endevinava el significat.

Prenc el meu Lerchundi (diccionari). Cerc BEREBER. I entre altres acceptacions, hi trob la que cercava, *xelha* (donau a la *x* el *so* que té en la nostra «*xeixa*» i la *h* de la del mot anglès. «*hill* = puig»).

Sense més comentaris.

Fra Miquel Colom, T.O.R.

No volem ser
els més grans,
simplement
volem ser
millors.

L'agilitat en la gestió, el tracte personalitzat i altament professional són els valors que les persones com vostú apreuen cada dia més en una entitat financera i per això a COLONIA treballam dia a dia, hora a hora, minut a minut per poder oferir-li el que vostú ens exigeix: la màxima eficiència.

COLONIA és una entitat financera d'àrbitrari jove, altament preparada, amb una clara vocació de servei i el seu objectiu és, fonamentalment, treballar sense descans per ser cada dia millor, no per ser cada dia més gran.

Les nostres dimensions ens permeten ser més àgils, servir els nostres clients és el nostre motiu d'inspiració.

COLONIA Caixa d'Estalvis de Evolución

LES POSSESSIONS D'INCA

SON FRARE

La possessió de Son Frare es troba a la vessant oriental de la serra de Santa Magdalena, situada entre Son Salat, la cova de ses Rates Pinyades, Son Blai i Son Perelló.

S'hi arriba pel camí de Talapi, desviació a l'esquerra de la carretera d'Inca a Muro. Tot just comença aquest camí ens desviem per un altre camí a l'esquerra que, als peus del puig d'Inca, acaba a Son Frare.

Son Frare en els segles XVI i XVII fou propietat de la família inquera dels Llompart, de mal nom «Frare», de la qual prengué nom. L'any 1655 les cases i la possessió eren valorades en 1350 lliures i 150 lliures els béns mobles¹. A finals del segle XVII passà a ser propietat de Pere Bennàssar d'Inca, essent valorada, l'any 1693, en 1782 lliures². Les terres continuen essent propietat de la família Bennàssar durant els segles XVIII i XIX: l'any 1731 les cases i terres eren valorades en 2600 lliures i els béns mobles en 200 lliures³; a principis del segle XIX, l'any 1818, tenia una extensió de 140 quarterades essent els conreus més importants les oliveres, les figueres, els ametlers i la vinya⁴; en el darrer terç del segle XIX, l'any 1871, Son Frare tenia una extensió de 73 hectàrees⁵. Actualment, la casa es troba deshabitada.

La casa té dues plantes i dos aiguavessos, trobant-se adossats a la casa i ressortint del cos principal els edificis auxiliars com la pallissa, el forn, el graner, etc.

La façana, feta a base de morter i pedres, acaba en una senzilla cornisa. Hi destaca el portal amb arc de mig punt i brancals de marès, que té un pedrís a cada banda. L'arc està emmarcat per peces de marès que l'uneixen amb la finestra que es troba al damunt amb l'ampit motllurat. Altres finestres i un finestró atrompetat completen la resta d'obertures del frontis. En el costat dret de la casa es troba un escala, a cel obert, amb arrambador de ferro que permet pujar al pis superior de les dependències auxiliars. A l'interior un arc carpanell comunica els dos aiguavessos. Es conserven safareigs d'oli i un celler amb premsa que té sortida directa a l'exterior.

SON SALAT

Possessió situada al costat de Son Frare, al vessant oriental de la serra de Santa Magdalena. En els terrenys d'aquesta possessió es troba la cova de ses Rates Pinyades.

Son Salat, l'any 1655, era propietat de Pere Joan Llompart, dit «Salat», del qual prengué el nom⁶. L'any 1693 pertanyia a Cristòfol Llompart i era valorada en 1020 lliures⁷. La família Llompart continua essent la propietària de la possessió durant els segles XVIII

i XIX: l'any 1731 era valorada en 1800 lliures i els béns mobles en 50 lliures⁸, tenia cases i era dedicada a olivars, vinya i conreu de cereals; a començaments del segle XIX, l'any 1818, tenia una extensió de 142 quarterades, essent el conreu predominant els garrovers⁹.

Les antigues cases de Son Salat, al costat esquerre de les de Son Frare, estan en ruïnes. Només es conserva la façana, feta amb pedres i morter, la qual té

un portal recobert per un arc de mig punt i damunt una finestra. Originàriament tenien dues plantes i dos aiguavessos.

En els terrenys de Son Salat es troba la cova de ses Rates Pinyades, cavitat natural, situada al vessant oriental del puig de Santa Magdalena. Presenta un desenvolupament horitzontal aproximat de 115 metres de recorregut, la major del terme d'Inca. En aquesta cova habita una important fauna de quiròpters que ha donat nom a la cavitat.

Pere Rayó Bennàssar

¹ *Llibre s'estims de la vila d'Inca*. 1665. A.H.M.I.

² *Llibre d'estims*. 1693. A.H.M.I.

³ *Llibre del cadastre*. 1731. A.H.M.I.

⁴ Les 140 quarterades es distribuïen en: 8 q. de vinya de tercera qualitat, 12 q. de camp amb ametlers i figueres de primera qualitat, 20 q. de camp amb figueres de tercera qualitat, 42 q. d'olivar de tercera qualitat, 8 q. d'alzinar i 50 q. de garriga. *Apeo de la villa de Inca*. A.H.M.I.

⁵ ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR DE AUSTRIA: *Las Baleares por la palabra y el grabado*. Palma de Mallorca. 1987. p. 42.

⁶ *Llibre d'estims de la vila d'Inca*. 1655. A.H.M.I.

⁷ *Llibre d'estims*. 1693. A.H.M.I.

⁸ *Llibre del cadastre*. 1731. A.H.M.I.

⁹ Les 142 quarterades es distribuïen en: 10 q. de camp amb caseta, figueres i ametlers de primera qualitat, 79 q. de camp amb garrovers de tercera qualitat, 3 q. de vinya de tercera qualitat i 50 q. de garriga. *Apeo de la villa de Inca*. 1818. A.H.M.I.

EL RETRAT

Havia rebut la invitació amb el correu del migdia. Aquell mateix vespre, a la galeria «L'Escorç», s'inaugurava una exposició de retrats de PG, reconegut i prestigiós pintor de moda, autor dels retrats de les personalitats més envejades de la societat europea. Personatges de la noblesa i les finances, del món de l'espectacle, la cultura i la política s'havien deixat immortalitzar pels pinzells màgics de PG, que no només els pintava sinó que, a més, els embellia. De seguida Joan telefonà a Marta, la seva dona, per preguntar-li si li feia ganes anar-hi, a la inauguració. Sabia que a ella li agradava assistir a aquells esdeveniments socials, ben al contrari d'ell, que els refusava. La recolliria a les vuit.

La sala era plena, i només traspasar la porta transparent, els envestí una intensa bavarada de tabac, perfums i trementina. S'hi trobava reunit el més representatiu de la societat ciutadana, gent de diners que aprofitava qualsevol excusa per parlar-ne i fer-ne ostentació. Dos cambrers, desgarrats i amb poca traça, passejaven safates de canapès i copes de cava. Petits remolins de coneguts xerraven de les característiques de les obres, alabant amb entusiasme el traç i els colors suaus, la semblança dels personatges retratats i la perícia de l'autor en captar l'essència de la personalitat dels models.

Marta observà amb atenció cada una de les obres, amb especial interès els retrats femenins. Una lluis-

so r d'enve- ja entelava la seva mirada. Com li hauria agradat ser una d'aquelles senyores a l'oli! Mentre, Joan parlà amb alguns companys. Un d'ells li preguntà si coneixia el pintor. Joan contestà que sí, que el coneixia feia molts d'anys, però que ja en feia tants que no es veien que dubtava si el reconeixeria.

A mesura que el local es buidava, la fumassa s'espargia i l'aire es feia més respirable. El salmeig minvà fins que es convertí en una remor. Un baumadens de pintura encara envaïa l'estança. PG s'acostà a Joan i el saludà efusivament. Feia tant de temps que no es veien! Joan li presentà Marta i ambdós afalagaren l'artista fent lloances de les obres, ressaltant l'ànima que bategava les teles, la pinzellada ferma, però alhora sensual, la riquesa de les tonalitats. PG els digué que s'havia instal·lat una temporada a la ciutat per a realitzar uns encàrrecs. Havia llogat un estudi ample i lluminós, una antiga fàbrica en desús, al barri de la Calatrava.

De tornada a ca seva, Marta xerrà llargament i amb entusiasme dels retrats que més l'havien impressionada, sobretot el de la senyora de Son Calles. I deixà caure que a ella sempre li havia fet il·lusió que un pintor de renom pintés el seu retrat. El posarien a la sala, damunt el sofà i llevarien aquella horrible litografia que mai no havia entès. Joan l'escoltava absent. Pensava que d'ençà que les coses els anaven bé econòmicament, Marta havia canviat. Ja no era aquella al·lota que havia conegut al poble, equilibrada i sincera. Tampoc no era gens estrany que hagués canviat un poc, després de passar-ho tan puta els primers anys de casats, mentre ell es feia un camí en el complicat i difícil món dels negocis. Ell, però, no havia canviat gaire i aquest fet a ella la molestava una mica. I també que fos un poc malgarbat, sempre amb una ala que li penjava.

Joan no tornà a pensar ni amb l'exposició ni amb els desitjos de Marta, però uns mesos després d'aquella inauguració, apropant-se l'aniversari de nocces, es congria la idea de regalar-li un retrat. Comanaria un retrat de la seva dona a PG. La dificultat a vèncer era que havia de ser una sorpresa per Marta i el pintor, en comptes d'una model de carn i os, s'hauria de conformar amb una fotografia.

Agafà una de les fotos de l'estiu passat. Marta era sobre el balou del llaüt. Estava esplèndida amb aquell banyador groc tan cenyit i escotat. Li costà trobar l'estudi de PG, però demanat als veïnats del barri el dirigiren cap a un portalàs que, travessant una zona obscura, donava a un pati interior i aquest s'obria a un antic edifici de parets descrostades. Li obrí la porta el mateix PG, sorprès de veure'l. El saludà afectuosament i el feu entrar a l'estudi. Xerraren de quatre banalitats fins que Joan li explicà el motiu de la seva visita. De primer, PG al·legà amb vehemència que ell només pintava retrats del natural, perquè una foto mai no reflexa ni el caràcter ni els sentiments del model i això era, en realitat, l'essència de la seva pintura. La discussió fou breu. Joan li allargà un sobre amb la foto i un altre ple de bitllets de deu mil. Les raons de Joan eren ben poderoses i PG s'hi avingué sense més dificultats. Es comprometé acabar l'encàrrec en una mesada.

Passat el termini, Joan anà a recollir el quadre, PG li entregà embolicat amb un paper beix d'emalatge i li tornà el sobre amb la fotografia. Anà envelat cap a ca seva a recollir la seva dona, que l'esperava per anar a sopar i celebrar l'aniversari. Marta encara era al vestidor, retocant-se les piules. Posà el paquet sobre una cadira del menjador i la cridà. La besà amorosit i li digué que li havia duit un regal. Marta s'aferrà al seu coll i es dirigí frisoa cap a la cadira. Començà a desfer amb cura l'envoltori i el quadre aparegué sota el paper. La cara de Marta s'il·luminà. El retrat era magnífic. Tenia vida pròpia. Malgrat les dificultats, el pintor havia aconseguit fixar l'esperit de la model. Els ulls, d'una vivor i una malícia ben seves, la boca sen-

EL RETRAT (continuació)

sual i la pell que convidava a la carícia. El rostre, en el seu conjunt, era d'una serenitat impressionant. L'havia pintada amb un vestit blanc molt escotat que comprimia i ressaltava els pits.

De sobte, Joan s'esblanqueí. Al pit dret, al lloc exacte, la piga. Una minúscula taca que ell havia besat moltes vegades. Un calfred li recorregué l'espina. Tragué de la butxaca el sobre, mirà la foto i el seu rostre restà blanc com l'emblanquinat. Per un instant semblà que el pols s'esqueixava. A la foto, el banyador tapava la piga.

Il·lúis maicas

BRUT GRUP

Brut Grup (teatre) també va anar-hi a Eivissa i, juntament amb el grup de l'OCB-Inca, formaren l'ambaixada cultural que durant el pont del primer de maig representà la nostra ciutat a les illes pitiüses. Després de moltes negociacions i converses amb l'Ajuntament d'Inca, l'Ajuntament d'Eivissa, el Consell d'Eivissa i Formentera i l'OCB-Inca, aconseguiren finalment desembarcar a l'illa blanca. Dia 2 de maig duqueren a escena el seu darrer muntatge: Mars de Gespa, d'Ignasi Garcia, a Can Ventosa a la ciutat d'Eivissa. Dirigits com sempre pel seu infatigable director Joan Lacomba, els nostres actors i actrius deixaren constància del seu bon "faire" damunt les taules, i tot i que l'assistència no fou massiva, el grup inguar valora molt positivament la seva estada a les Pitiüses.

Dia 7 de juny aquest grup tornà a representar Mars de Gespa, aquesta vegada a Porreres i amb un nombre públic que va omplir la sala. També tenen previst actuar al Teatre Principal de Palma. Aquesta vegada, però, pujaran a l'escenari amb Esperarem..., el seu primer muntatge que ells mateixos elaboraren a partir d'un paràgraf d'Henry Miller. Serà un pas important i merescut el que faran aquests joves actors.

Tot això, mentre preparen el seu pròxim espectacle: Donar al Cèsar, una obra situada a la Roma de Mussolini plena de jocs teatrals que refereix un dia en la vida d'uns personatges i els seus dramas personals aprofitant el pas de mà en mà d'una moneda de cent lires.

A l'espera de l'estrena d'aquesta nova obra, desitjam que la "tourné" d'aquest estiu els hi vagi molt bé. Com dinen en l'argot faranduler: Molta merda!

A GRAÏMENT

A LA GENT DE LES PITIÜSES

Del viatge de fi de curs que la delegació de l'OCB d'Inca va fer a les Pitiüses voldríem destacar-ne la gran amabilitat amb que vàrem ser atesos per unes persones que, sens dubte, feren doblement grata la nostra estada.

A Eivissa en Felip Cirer, membre de l'Institut d'Estudis Eivisencs, que ens dedicà bona part del seu temps acompanyant-nos per Dalt Vila, completant, amb les explicacions pertinents, la documentació de la nostra guia, na Carme. Volem agrair-li les gestions fetes davant les dues institucions il·lenques, l'Ajuntament i el Consell, on fórem rebuts per les màximes autoritats: el batlle, Sr. Enric Fajarnés, i el Conseller de Cultura, Sr. Joan Marí Tur. Agraïm igualment la cordialitat i la companyia d'en Pep Marí.

Gràcies a na Bel, una simpàtica formenterenga que ens mostrà els racons més hermosos de la petita de les Pitiüses, i a n'Isidor Torres, fundador de l'OCB a Formentera, en Santi Colomar, president actual, i n'Enric Riera amb els quals conversarem una horabaixa de dissabte, a la Plaça de l'església de Sant Francesc. Desitjam que aquest primer contacte sigui el punt de partida de molts d'altres que ens permetin aprofundir en les nostres mútues realitats.

Gràcies també al poeta, senyor Marià Villangómez, que deixà la seva empremta escrita al nostre llibre de signatures. La disponibilitat i calidesa de tots ells ha contribuït a fer més viu i intens el record d'aquesta visita a les illes germanes.

EL PERFUM DE LA MEMÒRIA

No hi ha perfum més deliciós que l'aroma de la infància. Ara voldria recórrer amb tu, els carrers de la nostra ciutat que han deixat impregnada la memòria de l'olor més genuïna, de l'autèntica veritat de les coses, el seu perfum.

Començarem pel carrer Major, i a més per una perfumeria. Recordes ca na Lina? Aquesta petita tenda em va deixar l'olor confús d'una mescladissa de flors d'ametller, de gessamí, de violetes, que saturaven l'olfacte de denses fragàncies que s'espargien pel carrer. De les prestatgeries de vidre, una gamma de botelles de belles formes i suaus colors. Uns tubs de cristall amb les mides i un bec molt fi, servien per abocar les essències a granel, que era així com comprava la colònia: l'aigua de lavanda, de color verdós clar; i Joya de color mel i aroma també una mica empallagosa. Aquella botigueta pareixia un laboratori de seductores fantasies. Hi ha res més candorós que una cabellera de nina amb frescor d'espígol?. A mi em pareixia que la senyora que despatxava - que era prima i delicada com tot el que hi havia allà - no podia estar a un lloc millor. Una vegada em va regalar una mostra de «Maderas de Oriente», amb un bastonet de la suposada fusta amarada d'aquell perfum que em feia imaginar un llunyà Orient ple de misteri i sensualitat.

A la Plaça d'Espanya, cantonada amb el carrer dels Hostals, hi havia l'olor de les drogueries d'abans. Jo no sé quines eren les substàncies que emanaven l'olor que tant em delectava. Només sé que m'omplia flairar i mirar les altíssimes prestatgeries plenes de caixonets amb objectes tan singulars. Allà també venien a granel l'aiguarràs, l'oli de lli, el matamosques, les escames de sabó, les botelles de gas que guardaven la roba de les arnes, i bidons de colors tan vistosos com la pedra blava, el sofre, etc. Sempre regalava als infants una barreta de regalim.

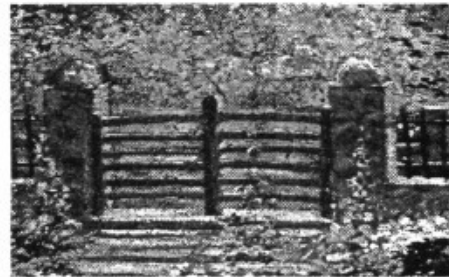
En el mateix carrer, l'olor dels confits i peladilles amb la dolça aroma de la vainilla.

El carrer de l'Estrella era sempre una festa d'olors. A moments, era el cafè esclatant a la màquina de molre; després el pebrebó o la canyella. Però de matinalada, la càlida oloreta del pa, de les galletes o d'ensaimades. Aii. Un despertar massa dolç per un temps, no ja de fam, però si de privacions. Els feixos de llenya i la teia del pi, donaven a aquells carrerons la sana olor del bosc. El forn de can Serra, l'únic del carrer que ja no hi es, em va deixar l'olor seca de les sopes de pa moreno. Record el taulell de fusta gastada per la part més rossada i els barrerons de l'escala que duïen a un acollidor entresol.

Del carrer d'en Palmer, record l'olor rànica del blat segat, quan s'assecava la pasta en monyiquets de fideus i burballes.

Per molts carrers, l'olor del vi que es guardava en els típics cellers d'Inca. A mi m'agradava veure mesurar el vi negre de la bota quan la pressió del grifó feia sortir borbolletes liles que regalimaven de la mesura o de l'embut, tacant les mans com quan collíem mores madures.

Els dies solemnes feien l'olor de la murtra, de la cera dels ciris i del fum de l'incensari. El dia del Corpus,

l'estora verda cobria els carrers principals contrastant amb la blancor dels vestits d'organdí i de les sabates blanques,

que, al trepitjar-la, embaumava el pas de la processó, en aquell temps tan esplendorosa. Les monges, vestien a les nines més rossetes amb túniques i ales d'àngels que, baix el vol de pètals de rosa, era la rèplica de la volàtil i purificada pàtria celestial que imaginàvem.

Però no tot eren floretes. Quan passàvem per l'antiga peixateria, tot el voltant de la plaça feia olor de les llotges de peix dels pobles de d'interior. Imaginau quin port tendríem els inquers si Inca tengués la mar?

Enfilant el carrer de Sant Francesc, una tira de cases amb l'olor particular. Les cases de pagès feien olor de garroves i de clovelles d'ametlles. Altres de la pell i de la cola de les sabates. En el cantó del convent de les monges, l'olor de l'asèpsia del dispensari on posaven les injeccions. Olor d'escola. Olor de casa-cuna...

L'olor del membrillo (codonys) per berenar.

Per tot arreu, l'olor honrada dels treballadors. L'olor dels sabaters anant a toc de sirena. Aquesta era una olor familiar per a mi, i ara m'omple de nostàlgia perquè era l'olor que feia muntar a la sortida de la fàbrica.

L'olor del camp, la simfonia sempre renovada de les estacions. Olor de primavera. L'olor inefable de la terra banyada que fa exhalar ara els tarongers florits, els lliris, les herbes aromàtiques.

Amic, tal vegada hauràs sentit qualcuna d'aquestes olors que hem evocat. He intentat fer emergir del més profund del cor les sensacions més pures, el tresor preciós que tots tenim i que ja mai no podrem esvaïr: els records de la nostra infància.

Catalina Amer Vives

Maig 1997

INCIDÈNCIA A INCA DE LES BANDOSITATS DEL SEGLE XVII (I)

CLIMA D'INSEGURETAT

El segle XVII a Mallorca quedà marcat per les bandositats dels cavallers de Ciutat conegudes com Canamunts i Canavalls i que es ramificaren a totes les viles foranes, especialment a aquelles situades prop de les muntanyes on trobaven refugi els bandejats de cada parcialitat. Així Selva, Alaró, Bunyola, Campanet, Pollença i Sóller foren els escenaris forans dels fets més sagnants, encara que cap vila es lliurà dels crims i malifetes. (Per conèixer l'origen, marc històric, econòmic i social com també els principals esdeveniments d'aquesta commoció són molt útils les obres «CRONICON MAIRORICENSE» d'Àlvar Campaner i «CANAMUNT I CANAVALL» d'Aina Le Senne).

Inca, per la configuració del seu terme poc propici a servir d'amagatall pels facinerosos, no es veié tan afectada com altres viles, però no en restà al marge ni molt menys. La primera de les tres parts que constarà aquest petit estudi històric se centrarà a reflectir el clima d'inseguretat i violència que es respirava per la vila. No és una relació exhaustiva dels fets, sinó una mostra significativa que podria haver estat més amplia si els dos primers llibres de difunts de la parròquia d'Inca, dipositats a l'Arxiu Diocesà, no estiguessin retirats per a la consulta dels investigadors.

La següent ordre enviada pel Lloctinent General al batlle d'Inca és ben il·lustrativa de com anaven les coses de l'ordre públic:

«El Lloctinent General al Balle de la vila de Inca. Per lo que convé al servei de S.M. y a la bona administració de la justitia y quietut del present Regne vos deim y manam en pena de CC lliures franques que de aquí al davant cade nit vos y tots los lloctinents de balles anar per torn cade nit ab companyia de deu o dotze homens de confianza o los quins apareixerà, fessau ronda per aqueixa vila fins a gran hora de nit procurant en capturar los delinqüents i malfactors que tenim notícia sa passetjen per ella armats sens esser perseguits de hont se seguexen molts de danys y casos que són notoris y no fentlo desta manera y saguintse aquells sa imputarà a negligència vostra y guardauvos de fer lo contrari si dita pena evitar desitjau i fareu registrar la present en lo llibre extraordinari de vostra cort per com sia notori a vos i als altres que per avant vindran

Dat a Mallorca a 8 de Mars de 1612

D. Carlos Coloma

Aquestes són algunes de les malifetes que tenien per escenari la vila d'Inca:

El 12 de setembre de 1612 es donà ordre de pagar a l'escrivent de la Cort Criminal per haver fet diverses inquisicions entre les quals «en la vila de Inca per inquirir y rebre informació de una arcabussada que se tirà en dies passats a Jaume Figuerola estant aquell dormint devall de una figuera a tres hores de nit».

El 18 de març s'ordenà pagar al mateix escrivent per «anar en la vila de Inca sobre una treta ques tirà en dies passats a Matheu Vicens als Nitxo y haver nafrat aquell

en lo cap».

Els estudiants que sempre han tingut fama de tenir pocs diners, tampoc escapaven a la rapinya dels malfactors, ja que en dit any 1613 pagaren a un algutzir reial per haver anat «en la vila de Incha per inquirir y rebre informació contra lladres no coneguts per esser estats inculpats en haver robat als estudiants del Pux de dita vila».

El 23 de Desembre de 1634 pagaren al jutge, ministres i escrivans de la Regia Cort que havien anat a la vila d'Inca «per efecte de inquirir y rebre inquisitió fiscal contra les persones de Simon Mas y M. Font als Bonabarra culpats de haver mort a Pere Oliver i altres delictes».

El 22 de Febrer de 1635 pagaren 50 lliures a un algutzir reial que «li són degudes per premi de la captura feu de Domingo Trobat sclau de Miquel Trobat de la vila de Incha portant aquell unbufetó curt de pedra» (Les armes curtes, fàcilment dissimulables, eren severament prohibides pels Reials Edictes).

El 25 d'Abril de 1639 pagaren a un escrivà de la Règia Cort que havia anat a «en la vila de Incha contra no coneguts culpats de haver tirada una arcabussada en la nit circa de tres hores de aquella y haver fet tres forats de bales a les portes de Joan Morro fadrí fuster».

El 22 d'Agost de 1639 pagaren al lloctinent de procurador fiscal per haver anat «en la vila de Incha y a la vila de Campanet per efecte de rebre informació fiscal contra no coneguts de aver mort en el mitx del camí real ab una arcabussada a la persona de Antoni Bennasser de Campanet».

El 31 d'Agost de 1639 pagaren als ministres que anaren «a la vila de Incha contre tres homens no coneguts culpats de aver reconegut a Pere Antoni Llampaies apuntantli arcabussos bufetons y demprés de averlo regonegut tirarli una arcabussada de la qual restà nefrat a pardemunt del cap».

El 5 de Juny de 1640 pagaren als ministres que anaren a Inca per inquirir «contra dos homens no coneguts per esser inculpats se esser exits de nit al camí real davant Son Figuerola del terme de Incha a Joan Flor y Sebastià Mir traginers tots de Muro volentlos robar lo que aportaven anant armats amb arcabussos de pedra i dit Flor fugí en lo cavall que aportava y lo altre el dexaren per no tenir diners».

Ni els llocs sagrats estaven resguardats dels malfactors. El dia 7 d'Agost de 1640 pagaren als ministres que anaren «en la vila de Incha contra homens no coneguts culpats de haver espanyades algunes portes de la Iglesia major de dita vila per voler robar en aquella».

L'11 de Gener de 1642 pagaren a un escrivà de la Curia Criminal per haver anat «en la vila de Incha per rebre informació fiscal en contra de Miquel Frontera fill de Demià per haver pagada una punyalada a Joan Garí fill de Joan de dita vila».

El 8 de Març de 1642 pagaren «per la anada ha feta lo Mag. Sr. Joan de Magarola jutge de la Règia Cort en la vila de Incha per inquirir y rebre informació fiscal sobre

la mort perpetrada en la persona de Margarita Colom y Vidal viuda de Blay Colom morta de una arcabussada dins la casa sua».

El 5 de Novembre de 1642 pagaren al jutge que anà a la vila d'Inca «*sobre la averiguació de la mort de Antoni Rosselló Genestra de dita vila*».

El 5 d'Octubre de 1643 pagaren a Antoni Rosselló lloctinent de procurador fiscal per haver anat a «*la vila d'Incha contra fra. Pera Pujol, Llorens Coll Barona y sos socios bandejats y contra Bartomeu Vallés als. Peu Ampla y son fill, Matjí Capó als. Soldat y sos socios culpats de averse arcabusatjat uns ab altres en la plassa Real de Incha y no averse nefrat ninguns*».

El 23 de Novembre de 1643 pagaren al fiscal i als seus ministres que havien anat «*a la vila de Incha per inquirir y rebre inquisitió fiscal quantra Pere Babet y sos socios anomenats en lo procés bandejats culpats de averse escopetatjat ab Martí Capó als. Soldat també bandejat y sos companys també anomenats en lo procés y aver mort lo dit Matjí Capó als. Soldat ab una arcabussada en lo mercat de la vila de Incha*».

El dia 6 de Desembre de 1643 pagaren als dos escrivants de la Règia Cort que havien anat a la «*vila de Incha contra bandejats culpats de averse tirades arcabussades en lo Carrer de Sant Francesch y per se anat en case de Llorens Martorell volentlo espaniar la porta per matarlo*».

Després de la fracassada pau general que signaren els dos bàndols l'any 1632, a l'any 1645, gràcies a la iniciativa del Bisbe D. Tomàs de Rocamora, que també era Lloctinent General interí, se signà la pau general, celebrada amb un estafern celebrat en el Born de Ciutat. Aconseguida la pau entre els cavallers, quedaren les quadrilles de bandejats de cada bàndol desemparades i sobrevivint dels productes de les seves rapinyes. Molts foren morts per venjances dels seus contraris, altres sortiren de Mallorca com integrants de companyies de soldats i alguns saldaren els seus comptes amb la justícia amb composicions pecuniàries. Copiaré dues d'aquestes composicions perquè enelles es relaten fets que havien passat a Inca abans de la pau general:

El dia 3 de Març de 1647 «*...condemnat a la persona de Pere Bonafé de la vila de Incha en donar y pagar a la Règia Cort sinch centes lliures moneda de Mallorca per haver anat ab dos altres homens armats de arcabussos de pedra a casa de Miquel Llobera lloctinent de balle Real de la vila de Incha estant aquell en sa casa en companyia de Pere lllbera son germà y altres y haver dit a dit Llobera paraules injurioses y afrontoses y haver cridat lo dit Miquel Llobera lo nom del Rey y haverli feta resistència y tirat de arcabussades haver ferit nafrat y mort lo dit Pere Llobera...*».

El 13 d'Octubre de 1648 «*... ha condemnat a la persona de Juan Amer en donar y pagar a la Règia Cort cinch centes lliures moneda de Mallorca franques juntament ab les avaries y capsous y les despeses pagadores a les persones a qui toquen per haver contrafet en el capítol quint dels Reals Edictes ço és que ha tirat ab arcabús de pedra curt a Guillem Cantallops fadrí y de dita arcabussada haverlo mort...*».

Eren tants els bandejats que anaven fugits per les

muntanyes que a l'any 1666 el virrei en persona es posà al front d'un nombrós estol d'hommes armats per erradicar tan greu problema.

Però per molts d'anys covaren rancúnies que donaren lloc a més d'un acte de revenja. Encara a Inca el 29 d'Abril de 1689 «*fonch sepultat en la Parroquial Andreu Company alias Bonbarda algutzir Real sens processó morí de encabussada ab lo Sagrament de la Extrema Unció y comendació de ànima*» (Arxiu Diocesà 5/44/D 3).

Gabriel Fiol Mateu

Documentació: ARXIU DEL REGNE DE MALLORCA
Signatures AA-228, AA-229 i AA-230

LA FLOR ROMANIAL

(Conte)

Aquell animal silvestre, herbívore, vull dir que es nutria sols de vegetals (pot esser un moltó, un cèrvol, una cabra muntanyenca, un hisard, ...) passà tota la seva vida inquiet ja que, com si es tractés d'una dependència vital, constantment, com si anés forçat per una imperiosa i irresistible força magnètica, cercava *la flor romanial*: sentia la seva olor allà a on trobés i inútilment la perseguia sens poder-la trobat.

Així es passà tota una vida, cercant-la, a *la flor romanial*, per tot el seu entorn, en les coses objectives que l'envoltaven, pujant als llocs més perillosos, arriscant fins i tot la seva vida. Fins que un dia es despenyà i caigué estimbat i desfet a una fondalada.

El trobaren uns muntanyencs que sentint una olor embaucadora, de *flor romanial*, passaven pel lloc a on eren les entranyes desfetes de l'estimbat animal. El pobret s'havia passat tota una vida, única i irrepètible, cercant inútilment i fora de si aquell tresor i aquella plenitud que, com a cosa natural, duia al seu interior...

Joan Bassa Vallori

Es siwell

Carrer Llevant, 19
Tel. 88 00 86
07300 INCA

AMBAIXADA DE L'OCB A EIVISSA FORMENTERA

El passat 1 de maig un grup de membres i amics de l'OCB d'Inca, juntament amb el «Brut Grup Teatre» partírem cap a Eivissa.

L'objectiu principal era donar a conèixer una illa tal volta molt pròxima geogràficament però al mateix temps ben desconeguda.

Parlar d'Eivissa pensam: festes, renou, bauxes... i és cert, però aquests són uns dels molts atractius que té. A l'hora de preparar el viatge volia mostrar una illa amb tots els factors que la defineixen: geografia, història, cultura, gastronomia, folklore.

L'ordre de l'itinerari que realitzàrem fou el següent:

Dijous 1 de maig:

Ses Salines, Sant Josep de la Talaia, Sant Jordi, es Cubells, es Vedrà, cala Vadella, Sant Antoni de Portmany.

Divendres, 2 de maig:

Al matí, acompanyats d'en Felip Cirer, membre del centre d'Estudis Eivissencs, visitàrem la Ciutat Vella i Dalt Vila: L'església de Sant Domingo, l'Ajuntament on fórem rebuts pel Sr. Batlle, n'Enric Fajarnés. Seguïrem cap a la Catedral, es Castell, i el Museu Arqueològic. Al migdia l'honorable Conseller de Cultura, senyor Joan Marí Tur, ens rebé a la seu del Consell Insular i posteriorment ens oferí un refresc.

A l'horabaixa partírem cap a Santa Eulària, on visitàrem es Canar, Puig de Missa i el Museu Etnològic. Continuàrem cap a Santa Gertrudis, Sant Mateu i Santa Agnès.

Dissabte, 3 de maig:

Al llarg de tot el dia visitàrem Formentera de punta a punta: Cap de la Mola. Cap de Barberia, Sant Francesc Xavier, Museu Etnològic, Ses Salines, Illetes, Cala Saona, Es Caló i Es Mirador.

A mitjan horabaixa tenguérem una agradable trobada amb tres representants de la delegació de l'OCB a Formentera, n'Isidor Torres, un dels fundadors, en Santi Colomar, el seu actual president i n'Enric Riera.

Ens acompanyà i mostrà l'illa na Bel Mayans, una amiga formenterenga.

No podria deixar d'escriure damunt Dalt Vila. Consta descriure la sensació que crea passejar per un lloc on han deixat la seva empremta les diferents cultures que han passat per aquesta vila i assentades principalment a Dalt Vila.

Punt de referència obligat són les murades: magnífiques i inexpugnables al llarg del temps. Parlar de les murades és contar la història de l'illa, lligada aquesta indiscutiblement a ses Salines.

Uns altres edificis, que per la seva hermosura i simplicitat ens captivaren a tots, fores les esglésies. Tan dignes i simples dintre de la seva arquitectura, la majoria d'elles amb funcions de defensa.

Quan visitàrem Formentera, més que una illa ens semblà un mos de terra, perdut dintre de l'espai i el temps. A molts ens assemblà un dels darrers paradisos

perduts de la mediterrània. Segurament en molt de temps no oblidarem la blavor de la seva mar ni la netedat del seu aire. Així com la pols i els sotrac del camí!. Camins gairebé desconeguts per la majoria dels turistes. Vull pensar que fórem un grup de viatgers.

Acollits i ben tractats per amics i institucions recordarem sens dubte aquest viatge en el pas del temps.

C. Lorente

ENTREVISTA

PERE-JOAN LLABRÉS, CANONGE, HISTORIADOR I LITURGISTA.

En Pere-Joan Llabrés i Martorell va néixer a Inca el 1938. El nostre personatge que avui entrevistam és un home força compromès vers la nostra llengua. La seva trajectòria d'escriptor, historiador, poeta, investigador i liturgista, ha estat un camí de reivindicacions per a la nostra estimada i benvolguda llengua.

Cursà estudis eclesiàstics al Seminari de Mallorca i es llicencià en Teologia a la Universitat Gregoriana de Roma el 1963. Ha estat vicari de Sant Nicolau (1965-1974), rector de Santa Catalina Tomàs (1975-1986); pel maig del 1986 fou anomenat canonge de la Seu de Mallorca.

Mossèn Pere-Joan Llabrés i Martorell ha contribuït a consolidar i enfortir el català dintre de l'Església de Mallorca. Girant l'ullada cap enrere podem veure que el català ha estat una llengua d'església. El Bisbe D. Pere Joan Campins Barceló va instituir una Càtedra de Llengua i Literatura i d'Història de Mallorca al Seminari; com també alçà la veu enèrgicament contra el Reial Decret del Comte Romanones: «**El Reial Decret darrerament publicat sobre l'ensenyança del catecisme en castellà, perjudica d'una manera extraordinària i irreparable els interessos del poble**». I seguia dient: «**La llengua castellana no és la del poble**». El Bisbe D. Josep Miralles Sbert recordà, en el Sínode Diocesà l'any 1932, que s'havia de fer servir la llengua vernacle a l'Església per a la predicació. Publicà un catecisme en català i defensà l'ús del català (1936).

Durant la dècada del seixanta un

grup de sacerdots lluità per tal d'introduir el català dintre de l'església i aconseguí editar textos litúrgics. Mossèn Pere Llabrés fou la figura cabdal a l'hora d'introduir la nostra llengua dintre de la litúrgia. En Pere Llabrés i Francesc de B. Moll passaren moltes hores junts per tal d'adaptar el català a la litúrgia. Així i tot, Francesc de Borja Moll es queixava d'alguns rectors:

«**Molts de rectors no s'han volgut prendre la petita molèstia de familiaritzar-se i familiaritzar els seus feligresos en la lectura del vernacle de les illes**».

Asseguts dintre d'una saleta del Convent de les Monges de la Caritat d'Inca, començam a esbrinar el que ha de ser l'entrevista. Home saberut, lletraferit i docte. És treballador a esclat de mort per a treure a la llum els seus coneixements.

Sabem que heu estat una figura essencial en la introducció del català dintre de l'Església de Mallorca.

Dia 7 de març del 1965, les llengües vives arreu d'Europa entraren dintre de la litúrgia, després del

Concili Vaticà II. A Espanya el castellà i el català s'introduïren a la litúrgia. A Mallorca no hi entrà del tot. Podem dir que passarem del llatí al castellà. El juliol del 1965 es va celebrar el II Congrés Litúrgic a Montserrat. Aleshores, en Francesc de Borja Moll va fer una ponència sobre la introducció del català a la litúrgia, tenint en compte la diversitat on es parlava català. Don Francesc i jo començarem a fer-hi feina. El Bisbe Rafel Álvarez Lara ens donà àmplia autonomia per a enllestir aquesta tasca. L'any 1966 ja vàrem poder publicar l'Ordinari de la Missa, el Ritual dels Sagraments...

Com vos definiríeu: historiador, escriptor, poeta o liturgista?

Una mica de tot. He duit una activitat un tant dispersa, i per tant, polifacètica. Amb més encert o manco encert m'he dispersat un poc massa.

Nombrosos són els articles, escrits i obres que reflecteixen un tarannà empapat de coneixença històrica. Podem dir que és un dels que coneixen les mates que fan llentiscle. Enumerar-lo tot serà força difícil. Ha col·laborat en diverses publicacions especialitzades, com quaderns de Pastoral i Revista Espanyola de Teologia. També col·laborà en la Revista «Lluc» des de la seva publicació íntegra en català l'any 1968. L'any 1973 n'és redactor en cap, i director des del 1992 al 1993.

Quina és la vostra tasca, a més de ser canonge?

Actualment som director del CETEM des de l'any 1996. També ho vaig ésser des de l'any 1984 al

ENTREVISTA

1990. Em dedic a la revista «Comunicacions» del CETEM. Faig monografies i escric molt encatalà. M'agrada escriure.

Les seves paraules entren pels ulls. Jo, escolt emmudit. Seguesc la seva conversa sense perdre cap detall.

A més de treballar amb D. Francesc de B. Moll, sabem que éreu grans amics

Vaig tenir la satisfacció d'acompanyar-lo espiritualment durant els darrers anys de la seva vida.

Sabem que guanyàreu un premi d'actuació cívica catalana l'any 1983.

Aquest premi començà a concedir-se aquest any a diferents persones dels països catalans que havien contribuït amb la seva tasca a la difusió de la cultura. Vaig rebre aquest premi a l'Ajuntament de Barcelona de la Fundació Jaume I.

Mossèn Pere Llabrés va ser el primer mallorquí que rebé aquest premi per la seva tasca en introduir el català en les celebracions litúrgiques; com també per la seva feina a la revista «Lluc».

Sou historiador. ¿Interessen les biografies de Santa Catalina Tomàs (1980), de la Beata Francinaina Cirer (1989), o de Sant Alonso Rodríguez (1988) que heu publicat?

Crec que interessen perquè apropen aquestes persones als creients. Intent donar una imatge vertadera, molt sovint desfigurada, com és el cas de Santa Catalina Tomàs i de la Beata Francinaina. Aquestes obres són de divulgació, recolzant-me en estudis seriosos. De Santa Catalina Tomàs no tenim una biografia crítica, ja que el que s'ha publicat és lamentable.

Què va representar per a les Balears el Nou Testament que es publicà l'any 1987?

Va ésser la culminació de les traduccions litúrgiques. L'any 1994 vàrem tenir l'avinentosa de publicar la Bíblia

¿Quines diferències hi ha entre el Nou Testament que vós preparàreu i la publicació dels

aprovat per Roma. Són textos anònims ja que no consta oficialment.

Teniu una gran afició pels goigs?

Als 18 anys vaig fer els primers goigs. A partir de l'any 1981 vaig començar a fer-ne. En tenc publicats més de setanta. Els goigs són el gènere literari més permanent de la llengua catalana. Han

Quatre Evangelis en la parla popular de Mallorca?

Són dos criteris distints i que convé que es tengui en compte. Com tots sabem hi ha dos nivells de la llengua: el nivell formal i el nivell col·loquial. El nivell formal és el que l'Església de Mallorca ha mantingut durant molts de segles amb la seva predicació i catequesi. Els lingüistes, com es pot suposar, estaren un tant queixosos.

Sou «Magister» de l'Escola Lul·liana.

De jove vaig interessar-me pels estudis lul·listes i els he mantingut a un nivell modest. També vaig preparar els textos de la nova missa i de la litúrgia de les hores de Ramon Llull. M'hi vaig dedicar molt de temps. Són molt complets, i a més,

perdurat al llarg del temps.

L'any 1992 fou l'encarregat de coordinar la Corona Poètica a Santa Maria la Major d'Inca en el XXVè aniversari de la seva Coronació Pontifícia.

"Colrada al sol del Fill que port en braços,

dins cada inquer encenc un fogaró:

Inca sap bé que som Mare amorosa del més dolç nom: Maria la Major!"

(Darrera estrofa del Magníficat de Santa Maria la Major de Pere-Joan Llabrés)

Parlau-nos d'aquesta Corona Poètica

En Josep Maria Llompart la definí molt bé quan va fer la presentació de Corona Poètica.

ENTREVISTA

Podem dir que és una corona poètica mallorquina amb més participació de tots els indrets de la llengua catalana: de l'Alguer, de la Cerdanya; país Valencià, del Principat, d'Eivissa, de Mallorca...

Pere-Joan Llabrés ha estat i és el gran impulsor de la restauració del nostre patrimoni religiós d'Inca. Fa bo de mirar tota la restauració que s'ha duit a terme al monestir de Sant Bartomeu, a la parròquia de Santa Maria Major i al santuari de Santa

Magdalena d'Inca. Ha fet forrolla entre els amants de l'art religiós i ell en fa goma merescudament. Gràcies a la seva iniciativa s'ha publicat «**Santa Maria a Inca**» (L'art marià inquer), 1992 i «**Jesucrist a l'art inquer**», 1996.

Com va la restauració i promoció del patrimoni religiós d'Inca?

Gràcies a les entitats del Govern Balear, Consell de Mallorca i Ajuntament d'Inca, s'ha pogut dur a terme tota aquesta restauració. El taller de restauració de la Generalitat de Catalunya ha fet una gran feina des de que va començar l'any 1990 que restaurà

el Retaule de Sant Pere. El mateix taller restaurà la pinacoteca del monestir de Sant Bartomeu. I és en el monestir on s'han conservat més obres dels Mateu-Llopis (pare i fill). En aquests moments és a Barcelona l'obra més important d'Inca d'en Mateu Llopis: el Retaule Major de l'antiga capella de Sant Bartomeu. La restauració s'està fent de totes les esglésies històriques d'Inca.

Parlant de restauració, què vos pareixen les obres que s'han fet a la parròquia de Santa Maria la Major?

La restauració de Santa Maria la Major s'ha duit a terme respectant i potenciant les línies de construcció del segle XVII. Queden algunes coses per fer, entre les quals, i com a primícia, la restauració de la imatge de Santa Maria la Major. La restauració que es va fer a finals del segle passat no va ser del tot encertada. S'intentarà amb aquesta nova restauració retornar a la policromia antiga gòtica que tenia l'any 1400, escultura de Pere de Sant Joan.

Quina relació manteniu amb la parròquia de Santa Maria la Major?

De petit era escolanet. És l'església major d'Inca. He de dir que moltes coses que he fet han estat fetes gràcies al rector Jaume Puigserver. En Jaume m'ha donat totes les facilitats.

En Pere Llabrés és un gran historiador. Tal volta el qui coneix millor la nostra història d'Inca.

Per què Inca encara no té la seva història?

El darrer any que va ser batle en

Toni Pons, arribàrem a un acord entre en Ramon Rosselló i jo. En Ramon em proporcionaria la documentació d'Inca. La història va ser redactada sense presses, ja que aquests documents s'havien de contrastar amb la historiografia feta amb estudis de l'època. Aquesta història comprèn des de Jaume I fins la mort de Jaume II (1229-1344). Fou entregada l'any 1994 a l'Ajuntament d'Inca i finsenguany l'Ajuntament no ha adjudicat a una impremta l'edició d'aquesta obra. Esperem que en les properes fires d'Inca pugui sortir.

Com serà aquesta història?

És una història força documentada i il·lustrada. Una història crítica. Tal volta algú es pot sentir desil·lusionat perquè algunes coses que sempre s'han dit no són veres. La llegenda de l'escut és insostenible i Inca no era la major alqueria. Era més que alqueria, era el nucli de major població després de ciutat, la primera vila de la part forana. Inca és l'única vila de la part forana que té dues capelles devocionals en el segle XVII. Sant Bartomeu, documentat l'any 1220 i Santa Magdalena a finals del segle XIII.

Sou Secretari General del Sínode que es fa a Mallorca. Val la pena aquest Sínode?

Rotundament sí, així i tot, els fruits del Sínode seran aquells que els cristians de Mallorca vulguin que fruitin. En aquest Sínode és la primera vegada que participen seglars. Aquesta dinàmica sempre requereix un esforç més continuat i més intens.

Quina és la vostra tasca?

Coordinar la feina de la Comissió General.

ENTREVISTA

Està compromesa la nostra església amb el català?

Les dècades del cinquanta i del seixanta foren una època fosca. Dintre de la nostra església actual hi ha sectors. No hem de generalitzar ni idealitzar. Molts de capellans i molts de feels consideren que la llengua pròpia normal de l'església és el català de Mallorca. També hi ha resistència, i és precisament per una desinformació lingüística, i per no haver afrontat amb decisió i coratge la integració dels no catalanoparlants dintre del nostre poble i de la nostra església. Encara hi ha alguns punts negres d'aquesta assimilació de la llengua com expressió normal, començant per la Seu. Les celebracions del Capítol no estan gaire normalitzades.

Seguim parlant de l'església i del català. Ara i adés es produeixen algunes reflexions que comentam a porta tancada.

Tota aquesta ignorància que té la gent mallorquina com peninsular respecte de la nostra llengua no és culpa seva. La culpa la té la història i les nostres autoritats. A Mallorca les misses haurien de ser mallorquines, no per nacionalisme, sinó per fidelitat al poble. Així i tot, s'ha de tenir una pedagogia allà on hi pugui haver dificultats.

Què hi fa un canonge com en Pere Llabrés a la Catedral?

A la Catedral hi faig molt poc. Subjectivament he de dir que no he trobat un ambient adequat per a fer feina. Tot això no em produeix satisfacció sinó un cert desencís.

Creis que la nostra diòcesi necessita aires nous?

Això s'hauria de demanar a l'Esperit Sant i a la Història. La història no ens pot respondre perquè s'està fent, i l'Esperit Sant ho sap i calla. Jo crec que el nostre bisbe ha estat profitós per a l'església de Mallorca. Un bisbe amb un tarannà progressista en molts d'aspectes.

No heu respost la pregunta!

Si un dia falta l'enyorarem. La diòcesi de Mallorca, en moltes d'ocasions, ha lamentat nomenaments episcopals d'esquena a la realitat del nostre poble.

Qui pot ésser el successor?

*No tenim assegurada que la successió es faci d'allò més bé. És un interrogant. Les antigues oracions litúrgiques deien: «*Que el Senyor ens el conservi*».*

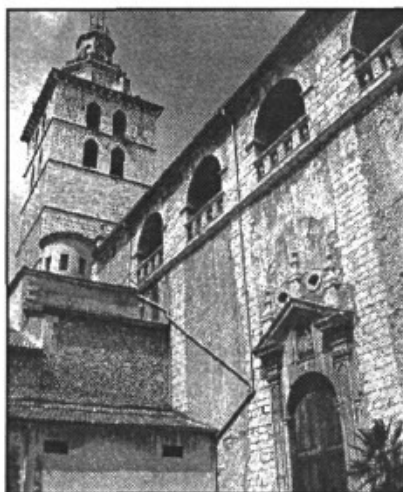
Per què no surt qualche bisbe mallorquí?

És un interrogant que té difícil resposta, però és un fet.

Després d'aquesta entrevista prenim comiat. Hem passat una bella estona agradable.

Bernat Forteza

A la darrerria de la primavera de 1997

CONCURSOS I CONVOCATÒRIES LITERÀRIES

(Ve de la pàgina 30)

PREMIS «ÒMNIUM CULTURAL» DE GRANOLLERS 1977

VIII PREMI DE POESIA

Convoca: O.C. Delegació de Granollers.

Lliurament dels treballs: O.C. C/ d'Espí i Grau, 1 (Casa de Cultura St. Francesc) Tl.93/8794046, 08400, Granollers (Vallès Oriental)
Podran optar-hi obres inèdites de poesia

Extensió: de 300 a 600 versos.

Es presentaran per triplicat, amb títol i lema, amb plica

Termini de presentació: 10/09/97

Dotació: 200.000 pta.

XIII PREMIS LITERARIS I D'INVESTIGACIÓ «CIUTAT D'ELX» PREMI DE POESIA «FESTA D'ELX»

Convoca: Ajuntament d'Elx

Lliurament dels treballs: Negociat de Cultura de l'Ajuntament d'Elx, C/dels Sants Metges, s/n (Edifici Gran Teatre) Tel. 96/6611350, 03203, Elx (País Valencià).

Obres inèdites, per triplicat

Extensió: de 50 a 100 pàgines.

Termini de presentació: 31/10/97

Dotació: 250.000 i posterior publicació de l'obra.

PREMIS LITERARIS VALL DE SÓLLER 97

XI EDICIÓ VALL D'OR

Convoca: Grup Novetat.

Lliurament dels treballs: Llibreria Escalabuix. C/ Sa Lluna, 5. 07100, Sóller, Tl. 971/630902

Obres inèdites per quintuplicat

Extensió màxima de 100 versos.

Termini de presentació: 19/07/97

Dotació: 75.000 pta.

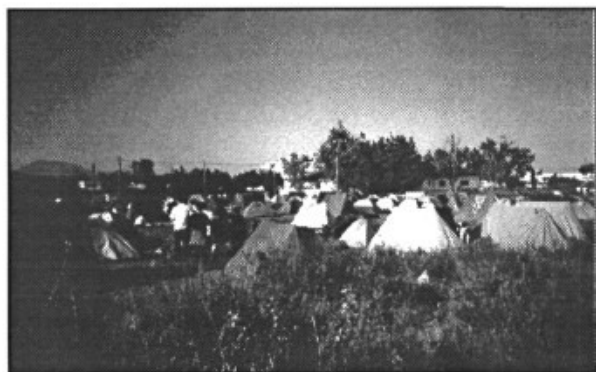

A CAMPAL·LENGUA

*Cridem qui som i que tothom ho escolti.
I en acabat, que cadascú es vesteixi
com bonament li plagui, i via fora!,
que tot està per fer i tot és possible.*

Miquel Martí i Pol.

No era un repte gens fàcil el que s'havien proposat Joves de Mallorca per la Llengua, tot i que aquesta plataforma, constituïda per més de quaranta entitats i grups juvenils, ha demostrat sobradament la seva capacitat organitzativa i de mobilització i el seu creixent arrelament entre la joventut mallorquina. Recordem, per exemple, que aquest col·lectiu, en els dos anys i mig escassos que porta de

vida, ha realitzat nombroses activitats i campanyes per tal de promoure l'ús de la nostra llengua, entre les quals destaquen, per la massiva participació (més de 3.000 portadors i unes 30.000 persones que varen veure passar la flama en el primer, i més de 10.000 portadors i una rebuda multitudinària a la plaça Major en el segon) i pel seu ressò als mitjans de comunicació, els dos Correllengua.

Aquesta vegada, però, no es tractava de córrer, sinó d'acampar. Si més no, aquesta va ser la idea que va sortir després de diverses reunions de la Comissió Permanent i dels representants de les entitats i grups que durant aquest temps han col·laborat amb Joves de Mallorca fent arribar i coordinant en els seus respectius pobles les activitats que aquests duïen a terme. Es tractava de trobar-li un nou enfocament a la mobilització que cada primavera dels darrers anys ha protagonitzat la joventut mallorquina en favor de la llengua, reservant el Correllengua per un altra data i treballant per que aquest es pugui estendre arreu de tot el territori lingüístic. Va néixer així un projecte: l'acampallengua.

La nostra ciutat, que va tenir el privilegi de rebre la flama en ambdues edicions, va ser altra vegada elegida pels Joves de Mallorca per tal de convocar al jovent d'aquesta illa en una jornada lúdico-reivindicativa amb un lema i un propòsit: Volem viure plenament en català. A partir d'aquest moment, els joves d'Inca començarem a aportar el nostre granet d'arena. Un important nombre de volutaris,

l'OCB-Inca, els Esplais d'Inca i de la comarca, el Brut Grup (teatre), els Instituts d'Inca, l'Associació de Veïnats de Crist Rei i l'Ajuntament d'Inca col·laborarem estretament en l'organització d'aquesta diada. Sens dubte una experiència molt gratificant i enriquidora.

La resta ja ho sabeu. Dia 12 d'Abril, Inca s'omplí de joves d'arreu de Mallorca i de tot el domini lingüístic que expressaren fermament la decisió de viure plenament en català i demostraren, una vegada més, la força i el civisme d'aquest moviment juvenil en favor de la nostra llengua. Aquests importants esdeveniments dels quals hem estat partícips no haurien de ser flor d'un dia. D'ells n'hem de treure la força i els suports necessaris per seguir treballant en el dia a dia de la nostra ciutat i per extensió del nostre país, car tot està per fer i tot és possible.

ac.

TROBADA DE DELEGACIONS DE L'OCB A LLUC

El passat dia 13 d'abril foren molts els assistents a la I Trobada de Delegacions de l'OCB a Lluç.

Tots prenguérem part en les celebracions: benvinguda del prior del Santuari, ofrena a la flama de la Llengua (la féu un dels fundadors de l'OCB, el senyor Miquel Fullana), cant de la Balanguera, ballada popular, animació infantil, teatre, concerts i, finalment un dinar de germanor amb més d'un miler de comensals.

Panoràmica de la plaça dels peregrins

Parlament de N'Antoni Mir a la cloenda

ACTIVITATS DE L'OCB D'INCA

Dia del llibre

Dimecres dia 23. La nostra Delegació, juntament amb la participació dels quatre esplais d'Inca: s'Estornell, s'Estel, Sant Francesc i es Serralt, així com de l'organització ONCE, ha col·laborat activament en la dinamització de la festa construint un *llibre gegant* que la presidirà. El text i les il·lustracions han estat treballades per un bon nombre de nins i nines de la nostra ciutat. La transcripció en Braille l'han posada els amics de la ONCE. L'ajuntament ha subvencionat el projecte i els llibreters li han donat tot el seu suport.

Presentació dels dos darrers llibres del P. Bartomeu Roig.

El dijous, dia 24 d'abril, a les 20'30, a la Biblioteca Municipal, C/ Dureta, es presentaren dos llibres del P. Bartomeu Roig, Missioner dels Sagrats Cors: *40 excursions a peu per les muntanyes de Lluc* i *Les posades de Lluc a Mallorca*. La presentació la féu en Guillem Coll.

Quart itinerari (i darrer) de Racons i Rondaies

El darrer itinerari dels quatre programats va tenir lloc el diumenge dia 27 d'abril. Visitàrem Pollença, Lluc i Sóller.

Tertúlies al Siurell:

El dimarts dia 29 d'abril, a les 20'30 se celebrà la tertúlia del mes aquest cop amb en Gabriel Janer Manila, que va parlar del tema: "Escriure, avui". El va presentar n'Andreu Caballero.

En Biel Majoral, acompanyat d'en Delfí Mulet, ens oferí, el passat dia 28 de maig, també a Es Siurell, "Cançons a la Taverna". L'assistència fou molt nombrosa i ens ho passàrem d'allò més bé. En Biel va complir la promesa que ens féu en el passat curs quan va venir a una tertúlia. Aquell dia no va poder cantar perquè es trobava afònic.

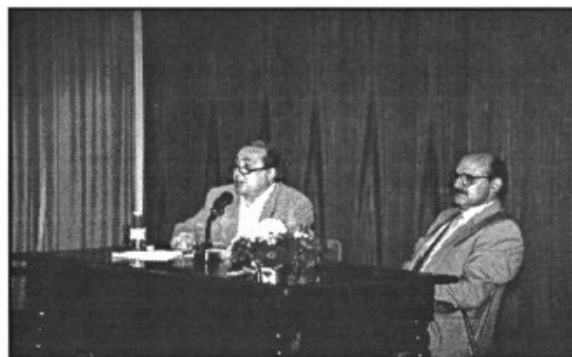

La darrera tertúlia al Siurell del curs 96-97 va tenir lloc el passat dia 18 de juny. Aquesta vegada va estar entre nosaltres n'Antoni Serra. En Lluís Maicas va presentar l'escriptor i periodista amb verb càlid i amb coneixença de la seva vida i obra.

Les alumnes de brodat mallorquí el dia 16 de maig visitaren els jardins de Raixa i celebraren el sopar cloenda del curs a Can Arabí el divendres, dia 23 del mateix mes de maig.

Presentació del llibre "Viatge al cor" de Lluís Maicas.

L'acte tengué lloc el dijous, dia 22 de maig, al Casal de Cultura d'Inca. La presentació la féu en Jaume Armengol, ex-batle d'Inca i soci de l'OCB.

El diumenge, dia 25 de maig el grup GRAM va anar d'excursió a la Serra d'Alfàbia de Vall-demosssa.

El mateix grup, el diumenge, dia 8 de juny, anaren d'excursió al Coll Baix d'Alcúdia.

El divendres, dia 30 de maig, els membres de junta de l'OCB d'Inca i els col·laboradors d'Inca Revista, retérem una visita a la seu de la **Prensa Forana** ubicada a Sant Joan. Allà ens rebé el president Miquel Company que ens explicà el funcionament de

ACTIVITATS DE L'OCB (continuació)

l'Associació i ens acompanyà per totes les dependències de la casa.

Pensam que és de gran interès l'hemeroteca que reuneix totes les publicacions de la Premsa Forana de Mallorca.

Després sopàrem plegats al restaurant Ses Torres d'Ariany.

Sopar-cloenda del curs de l'OCB 1996-97

Va tenir lloc el passat dia 13 de juny, a les 21'30, al celler Canyamel.

L'acte fou molt emotiu. A més de lliurar-se obsequis de reconeixement a la seva tasca a alguns membres de la Junta i socis de l'OCB, poguérem gaudir sentint les cançons d'antany en la veu d'en Bernat Forteza. Per altra part es féu un breu resum de les activitats fetes al llarg del curs que acaba.

PEÇA A PEÇA FEIM

AJUDA'NS

ASSOCIACIÓ BALEAR D'ESCLEROSI
LATERAL AMIOTRÓFICA

C/. Llarg, 56 • Tels. 14 07 39 - 62 02 15 • STA. MARIA

EL PRESTATGE DE L'ASE

AMB EL LLENGUATGE DELS TITELLES

Manel Alonso i Català

Quin és l'objectiu d'un llibre? Entretendre? fer pensar, ser crònica d'una gent?, d'una època? Realment és una pregunta que pot tenir moltes respostes. En el cas d'EL GOS QUE NO SABIA LLADRAR -que obri la sèrie titelles de la col.lecció dedicada als infants de l'Editorial Germania- des d'un principi es veu molt clar el seu objectiu: ha estat concebut per a ser utilitzat i manipulat pels petits lectors que s'encaren amb ell. Uns textos per a ser arrancats del paper i passejats per l'aula amb la idea que d'una manera natural i divertida els nins i nines immersos en l'acció de l'obra usen amb fluïdesa la llengua que estan aprenent.

Es tracta d'un llibre en què Empar Claramunt i Carme G. Corberan han realitzat una versió de dos contes clàssics europeus: EL GOS QUE NO SABIA

LLADRAR, de l'italià Gianni Rodari, i L'ANNEGUET LLEIG, del danès Hans C. Andersen, i tot seguit n'han fet la seua adaptació teatral, a més d'aportar alguns suggeriments que el converteixen en un manual on es detalla des de com preparar un guió a partir d'una idea, fins a com fabricar els titelles, sense massa complicacions ni despeses, amb el suport del paper i

la tècnica de l'arrugoflèxia.

Un llibre que és una excel.lent proposta educativa de cara a la immersió lingüística, ja que el teatre de titelles reuneix una sèrie d'avantatges com ara que les seues obres obliguen els menuts que tenen en les mans un o diversos personatges a utilitzar un llenguatge col.loquial, ple de frases curtes que els permeten soltar-se en la llengua. A més a més en aquesta mena de teatre no hi ha impediments de sexe, ni de figura, ni de nombre de participants, perquè un manipulador pot animar molts personatges, bé masculins o bé femenins, la qual cosa facilita la seua pràctica a l'aula.

En resum, una interessant iniciativa que ve a complementar l'oferta editorial valenciana.

Empar Claramunt i Carme G. Corberan.
El gos que no sabia lladrar-L' aneguet lleig.
Col.lecció «Món de paper»
Ed. Germania. 1997.

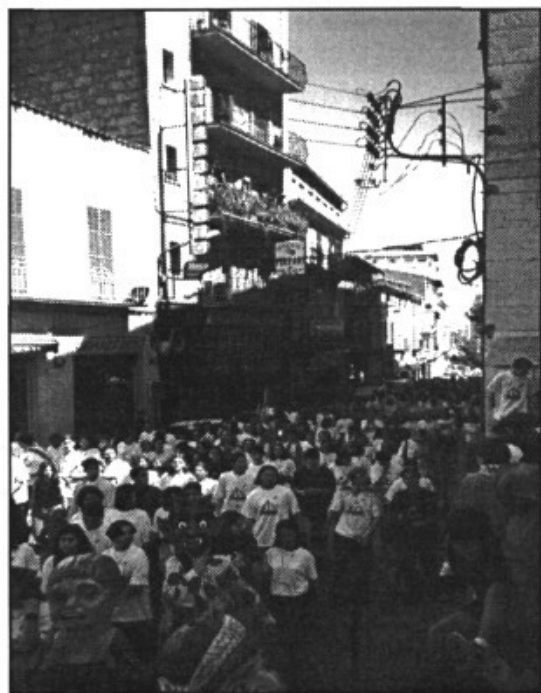
MANEL ALONSO I CATALÀ

III DIADA PER LA LLENGUA, LA CULTURA I L'AUTOGOVERN

La III Diada per la llengua, la cultura i l'autogovern impulsada de l'Obra Cultural Balear va introduir enguany una novetat respecte a les dues anteriors. Per primera vegada les illes germanes, Menorca, Eivissa i Formentera hi participaven simultàniament des dels seus respectius llocs d'origen. Les mans, sempre presents en la simbologia de l'entitat, que passaren el manifest en la primera edició i sostenguereen les lletres de «Som comunitat històrica» en la segona, hi eren presents també en la tercera, en la seva forma original, damunt cartolina, per alçar-se reclamant una vegada més l'autogovern i les transferències que ens restituirien els nostres drets com a poble.

Les activitats varen començar a la tarda a Ses Voltes amb la Trobada d'Escoles Mallorquines i el desplegament d'un mural gegant amb el lema «Junts per la llengua» que degut al fort vent regnant no va poder ser col.locat a la murada com estava previst. Una simpàtica i original gallina-

mòbil ens va donar la benvinguda només arribar des del nostre poble al Parc de la Mar. Alhora dins el recinte el grup «Pam i Pipa» engrescava

els més petits mentre dues parelles de gegants, els de Ciutat i els d'Inca iniciaven el passacarrers

precedits dels xeremiers i la colla castellera de Palma. L'espectacular entrada al Born va encendre la festa. Milers de mans s'aixecaren quan Antoni Mir, president de l'Obra va llegir el manifest en el que demanava un decret de mínims que garantis la presència del català en igualtat de condicions que el castellà a l'ensenyament. Va instar al Govern a fer una política lingüística clara, decidida i sense retrocessos i va demanar a la gent que per les circumstàncies que siguin ve a viure a l'illa, sigui estrangera o peninsular, una major implicació en la nostra cultura.

La Diada d'enguany va comptar entre d'altres amb el suport de les Entitats Ciutadanes i Esportives, del Bisbat i de l'Ajuntament de Palma, mitjançant un ban, en el qual el batlle Joan Fageda convidava a tothom a sumar-se a l'acte. El Govern Balear no hi va participar de forma oficial si bé hi havia alguns representants entre el públic.

La Diada va acabar tal com havia començat. Amb una gran festa, amb l'actuació de l'Escola de Sa Ximbomba de sa Pobla, Música Nostra i Els ocults.

Com en anys anteriors, el manifest llegit al Born es féu arribar al President Jaume Matas a fi de garantir la continuïtat de les reivindicacions demanades de forma tan clamorosa a la manifestació d'enguany.

Redacció

INCA, LA CIUTAT DE LA MÚSICA

Inca viu en aquests moments una gran etapa dins el món musical mallorquí. Prova d'això són les dues escoles de música que funcionen a la nostra ciutat.

L'escola "Antoni Torrandell", bàsicament dedicada als instruments de corda (piano, guitarra, violí...) i és complementada amb l'escola de la Unió Musical Inquera que imparteix classes als futurs músics d'aquesta entitat, idea que va ser molt ben acollida tant pel poble com pel seus polítics.

Ambdues escoles se sustenten amb doblers públics, cosa que fa que qualsevol ciutadà pugui arribar a tenir coneixements musicals i també poder formar part de la Banda i les seves variants, com són l'Orquestra de vent i percussió "Ciutat d'Inca",

quartet de clarinets, quartet de saxofons i el quartet de metall i en un futur poder gaudir amb la incorporació del alumnes de corda de l'escola "Antoni Torrandell" d'una banda simfònica, (actualment només existeix a Mallorca, la Banda Simfònica de la Federació).

L'escola de la Unió Musical Inquera, va néixer per aconseguir la banda que és mereix el nostre poble, es a dir, un mínim de seixanta músics, i si algun dia s'arribàs a incorporar la corda, Inca arribaria al sostre musical referent als conjunts instrumentals i crec que aquest moment no és molt lluny.

La matrícula de l'escola de la Banda en aquest moment és de seixanta alumnes, dividits en les especialitats de solfeig, flauta, clarinet, saxofó alt

i tenor, trompeta, trombó de vares, baix i percussió. La gran majoria d'instruments dels alumnes són propietat de la Unió Musical Inquera i són deixats fins que l'alumne creu que ha triat l'instrument adient, i així li permet provar instruments sense haver de fer una important despesa.

Amb el seu afany de millorar el nivell musical dels instrumentistes de la nostra Illa, la Unió Musical Inquera ha creat els cursos de música "Ciutat d'Inca" que enguany per primera edició es duran a terme en la modalitat de saxofó. Per impartir el curset s'ha convidat a un dels saxofonistes més llorejats a Europa, D. Manuel Miján, catedràtic del "Real Conservatorio Superior de Madrid".

El curset durarà dos dies, 28 i 29 de juny, i el dia 27 de juny ens delectarà amb un concert a l'antic cinema Mercantil a les 21'30 h. i la recaptació serà a benefici de l'Associació Alzheimer.

Cal destacar també que la Banda no s'atura i cada dimarts i dijous assaja al local de "Sa Quartera". Marxes, passdobles, peces clàssiques (Txaikovsky, Strauss, Albinoni, Verdi, Mozart, Wagner...), bandes sonores de pel·lícules, autors mallorquins contemporanis (Torrandell, Oliver, Llompart, Xamena, Salas...) i d'altres tipus de peces són les que, assaig rera assaig, va preparant la Unió Musical Inquera i així poder esser present a tots els esdeveniments cívico-culturals i religiosos que se celebren a la nostra ciutat durant l'any.

Amics de la Banda ànims i endavant!.

Ramon Desbrull

SI VOLS APRENDRE SOLFEIG I INSTRUMENT

MUSICAL POSA'T EN CONTACTE AMB LES

ESCOLES DE MÚSICA D'INCA

OBERTA LA MATRÍCULA CURS 1997-98

DITADES DE MEL I ESPERONS

DITADES DE MEL

Tot i que ja fa temps, no havíem tingut ocasió de donar una bona ditada de mel als joves, algun ja només d'esperit, del BRUT GRUP, companyia de teatre, que el passat mes de maig va tenir ocasió de poder actuar per terres eivissenques.

Malgrat a l'hora d'escriure aquestes ratlles encara no se sap quina serà la classificació final del CONSTÀNCIA a la lligueta d'ascens, just pel boníssim paper que ha fet quedant primer a la lliga, ja es mereixen la ditada de mel i sucre i afegir-nos així als diferents homenatges que la ciutat d'Inca a retut als seus futbolistes.

I el vaixell carregat de mel aquest cop tornarà a ser pels milers i milers de mallorquins, menorquins i eivissencs que aquest any, per primer cop tots plegats, es van manifestar a la III Diada per la Llengua, la Cultura i l'Autogovern, i si l'any passat vam haver de congratular-nos amb la presència del President de Govern Cristòfol Soler, en aquesta ocasió els membres del Govern de la Comunitat s'han lluit en sentit desfavorable i en especial l'actual Conseller de Cultura, Sr. Manolo Ferrer, amb les seves desafortunades manifestacions intentant excusar l'absència aduint la presència de senyeres i castellers. Esperem que només sia una pixarada fora de test i d'ara endavant es mostri més receptiu a la realitat nacional i cultural del nostre país.

Ditades i més ditades de mel a les contínues mostres d'adhesió a la campanya que clama per l'absolució de l'escriptor Josep Palou davant la demanda interposada per l'anticatalanista Anson i el seu nefast Abcdiari. (Per cert, una bona notícia d'última hora, Anson ha deixat de ser-ne el director).

Per acabar aquesta columna, el recolzament d'aquest escrivent a la campanya endegada per Antoni Roig i el Centre de Promoció de Cultura Popular «DEFESTA» de recollida de signatures per tal que el Sr. President de la CAIB prengui les accions necessàries per a que els mitjans de comunicació radiofònics i televisius augmentin la quota d'audició de música feta a les Illes i en català, a un 20 % de la programació. Des d'aquí us ànim a tots a signar.

ESPERONS

L'esperonada més gran va pels assassins de la cultura a qui nose'ls va ocórrer altra cosa que anar a pegat foc a Can Moll i es que els animals irracionals tenen més seny que aquesta colla d'eixelebrats malparits, o només fou un i amb certa experiència?. Després són els mateixos que es dediquen, recuperant vells hàbits nazis que portaren Europa a l'holocaust, a pintar amb creus les portes d'aquells que s'han distingit en l'estimació a una llengua i un país. I la Delegada de Govern que sembla no viure en aquest món.

Jaime Martorell, mentre, declarà com a imputat, acompanyat amb un moix de peluix, sota el braç pel cas del Coseller Rami. Voleu dir que a n'aquesta cosa amb moix no li manca un bull i hauria d'estar tancat al manicomi? Els titulars de la premsa d'aquests dies van ser prou explícits: l'ús del català a l'administració de justícia es testimonial. No ens ha d'estranyar doncs si després un jutge confon Pere amb «Pedro o como se llame». Aquestes coses només poden succeir en una terra colonitzada on els colonitzadors tenen més pebrots que els nadius, sinó ja els haurien fet fora.

I el PP de Madrid segueix fent el ridícul negant la unitat de la llengua, mentre un estol de blaveros es manifesten demanant, com va afirmar en un excel.lent article LL. Maicas al diari Balears, que es reconegui que la terra es plana, com es pensava en temps de Galileu.

Mentre, el portaveu del Govern Balear, SR. MANOLO FERRER, ara conseller de Cultura, s'excusà amb la presència de símbols «aliens» a la nostra comunitat per no assistir a la III Diada, el Sr. Juan Bauzà, regidor del PP a Ciutat, manifestava que la «Feria de Abril» estava consolidada. I amb quins doblers es pagà la milionada de subvenció que costà «consolidar» la «Feria»?

No diré res de nou sobre l'elecció de dia 12 de setembre com a data per la Diada de Mallorca. Prou aclaridors han estat els comentaris dels historiadors i la defensa que n'han fet de dia 31 de desembre. Només vull fer una petita reflexió sobre l'aferissada defensa que el Sr. Damià Ferrà Pons en féu de dia 12. (El PSOE sembla com si encara li fes purgar el «pecat» d'haver estat un dia nacionalista). El seu escrit a la premsa va semblar-me el manifest del Gonellisme polític més escarransit. Seguint la seva trajectòria política no seria d'estranyar si el dia de demà es fa pública la seva filiació a la «Plataforma de sas llengos baleas».

I ja la darrera, aquesta esperonada va per la REGIDORA DE CULTURA. M'arribà el full informatiu de l'àrea de Cultura. Ho féu amb data de dia 24 de MAIG, RECALC DIA 24 DE MAIG. Hi havia actes programats per als dies: 19, 20, 22 i 23 DE MAIG i dues exposicions anunciades, la de Sílvia Horning i la de l'APA de la Puresa, que es tancaven dia 25. Si que anem bé. Després vol que se la jutgi pels fets i no per la seva condició de dona. Sincerament crec que moltes i moltes dones ho farien millor que ella. Mal camí el de la regidora. Més fets i menys paraules.

Jaume Nicolau "Rei"

ESPORTS

MIQUEL LLOMPART MORA,

UN PRESIDENT AMB MOLTA D'EMPENTA PEL CE. CONSTÀNCIA

«A partir d'ara l'afició blanc i negre té la paraula per donar el suport necessari al Constància»

Inca viu des de fa uns anys un ressorgiment esportiu important de la mà del Club Bàsquet Inca i altres especialitats esportives. Ara pareix esser l'hora del primer club futbolístic, l'històric Club Esportiu Constància, que ha assolit el campionat de lliga, després de tretze anys, i disputa actualment la lliga d'ascens a segona divisió B.

Miquel Llopart Mora és un inquer de cinquanta-vuit anys que resideix a Santa Ponça, nucli costaner de Calvià, que presideix el Club Esportiu Constància en el seu segon any de mandat, dels quatre al que se va comprometre. Un home del futbol per al futbol.

Manquen dos anys més de presidència a Llopart Mora, encara que darrerament circulen rumors per la capital del Raiguer de què podria abandonar el vaixell si no s'aconsegueix l'objectiu de l'ascens a Segona Divisió B, que a les hores de redactar aquesta entrevista es disputa.

El president blanc-i-negre que exerceix de comercial d'un gran grup empresarial mundial, ja fou directiu de la històrica entitat futbolística inquera, les temporades 61-62, 62-63, 73-74, 74-75 i la 75-76, Miquel Llopart va compartir la direcció del Constància.

Per què agafà la direcció del C.E. Constància?.

Molt senzill, eren uns moments delicats per a l'entitat, conseqüència de que acabà el mandat d'Àngel Garcia. Ell no volia continuar i jo vaig pensar, abans que el Constància seguís en el seu declivi, que si era capaç de fer reaccionar l'afició posant uns atractius a l'aficionat, seguiríem endavant.

Han passat dues temporades i ja ens trobam davant un esdeveniment per tenir un club de futbol més atractiu, no?.

Pens que sí, hem fet campions de lliga a Tercera Divisió, i jugam la lliga d'ascens a Segona Divisió B. Fa dos anys que ningú no ho creia possible, hi ha hagut un revulsiu, que no sé fins a on arribarà. A partir d'ara l'afició té la paraula, si no dóna el seu recolzament haurem de repensar el projecte i seguir essent mediocres, sense aspiracions.

Ha canviat molt el futbol dels anys seixanta a ara?.

Jo consider que el futbol de les illes, i a Inca en concret, cada dècada ha sofert un canvi, a cada moment hi ha hagut coses més bones i altres de dolentes. La dècada actual veig que és molt diferent, l'any passat l'afició no va respondre. Si el suport actual fou el dels anys 73-74, podríem pensar a estar a 2ªB, i per descomptat encara amb ànim de millorar.

Avui en dia, més que el suport de l'afició que suposa una part ínfima del pressupost, cal tenir un suport comercial i empresarial molt important, així com ja succeeix a l'entitat inquera del bàsquet.

Al respecte diu el president blanc-i-negre: Es menester anar a cercar la gran part econòmica de les entitats esportives al sector industrial, encara que és bàsic el suport de l'afició. Hem de ser realistes, a Inca es menester més suport que el tres-cents bons socis, quantitat molt lloable que segueixin l'equip però necessitam uns sis-cents o set-sents. Necessitam una financiació positiva que supòs tindríem a Segona Divisió B.

ESPORTS

Encara que el president ambiciona estar a 2ª B el dia 29 de juny, diu que *haurem d'analitzar tots els factors per a aquesta nova categoria. Fa uns quants anys el Constància va militar a 2ª B, però es varen cometre excessius errors sense tenir preparació necessària per afrontar aquesta competició. La realitat és que els mals actuals del club esdevenen de llavors».*

A que es refereix?

L'afició va patir un gran descens, el descens de l'equip a Tercera Divisió, i encara després, a Regional Preferent, d'aleshores ençà el Constància seguí camí avall.

Què passarà si no s'aconsegueix l'ascens tant desitjat?

Bé, això és com aquell estudiant que es prepara tot el curs i suspèn l'examen de juny, i per això es menester seguir lluitant. Fer un plantejament de futur i prendre de nou part a les oposicions. Sense el suport d'aficionat, institucions i empreses, la nostra entitat futbolística no podrà estar a un lloc destacat dins el futbol, ni tan sols a Tercera.

Respecte del futbol base el president Llompart Mora diu: *Aquest any hem tengut un equip base a Tercera Regional, classificat en tercer lloc. Per altra banda el jugador Mairata del Sallista juvenil ha entrenat amb el primer equip, el que haurà servit per millorar la seva formació, a més també el jugador Navarro, i potser algun altre.*

De la situació econòmica què em diu?

Acabarà la temporada com es trobava fa dos anys, es a dir, a zero pessetes de dèficit i deute. És un miracle crec, però a vegades en feim algun des de la directiva que presidesc.

De la plantilla?

Hem tengut sort, li costà però ha sabut donar el millor, tenen un esperit de professionals, ho han demostrat. Estic satisfet d'ells i del tècnic. Consider que avui són el millor patrimoni humà. S'ha aconseguit el que fa uns anys no s'assolia, tornar a tenir una bona consideració, ser correcte per on passa, deixar amics.

Miquel Llompart Mora diu que se'n va anar d'Inca l'any 63, fa trenta-quatre anys, i diu que la ciutat durant aquest temps ha canviat ... *tot, societat, persones, modes, gustos. La trobava més entranyable abans, menys individualista. Es vivia més en conjunt les vivències de barriada de poble, que consider que agrada.*

Això es possible recuperar-ho?

Aquí succeeix una cosa, però a Catalunya es conserva més l'ambient de barriada, como a Gràcia. Aquí la gent fuig de la ciutat cap a les platges. No sé si és perquè som major, però m'agradava més l'ambient d'abans. Era una altra història, i no perquè el temps passat fos millor.

No podríem acabar aquesta entrevista sense fer esment al proper 75 aniversari de la fundació del Club Esportiu Constància, que es commemorarà el més de desembre d'enguany.

És una fita important - assenyala Llompart Mora - no hi pensam, a partir del trenta de juny prepararem la data tant important, i que no totes les entitats poden arribar a celebrar. A la nostra ciutat no més n'hi ha una amb tanta d'antiguitat, com és l'Orfeó l'Harpa d'Inca. El Club inquer és el segon més antic de l'illa, després del Binissalem. Pensam i desitjam una celebració com l'entitat es mereix. Esper la vinguda del president de la Federació Espanyola de Futbol, Angel María Villar, del seleccionador Javier Clemente, col.loquis amb gent important del món del fútbol, i un partit de rellevància que no tenim concretat encara.

Acabam aquesta breu entrevista amb el president del Constància desitjant a l'entitat els millors èxits i al seu president grans encerts.

Pere Castelló i Bergas

RACÓ DE CUINA

ESTIU, TEMPS DE MENJARS FREDS

Hem entrat a l'estiu i el temps calent, aquest any, ha vingut primerenc. La roba ens va millor primeta i la menjua és més adient si és fresca o tèbia. Les ensalades, els trampons, les patates bullides, fredes amb tomàtiques, pebre tendre, un poc de ceba, amanit tot amb un bon oli d'oliva es fa mengívol i l'estómac ho agraeix. Però també, aprofitant els productes de l'hort, que ja ens arriben amb més abundància, permeten que entrem en els plats que, si bé són passats pel foc, els podem menjar freds i són bons al paladar. Un tumbet ben arreglat amb patata, pebre, albergínia, carabassó i salsa de tomàtiga, fet a la mallorquina, és una verdadera delícia i certament l'índex de colesterol no augmenta gaire.

La gran quantitat de fruita que també ens ofereix aquesta temporada, és un complement magnífic per a qualsevol menjada o també per entretenir la gana entre i entre.

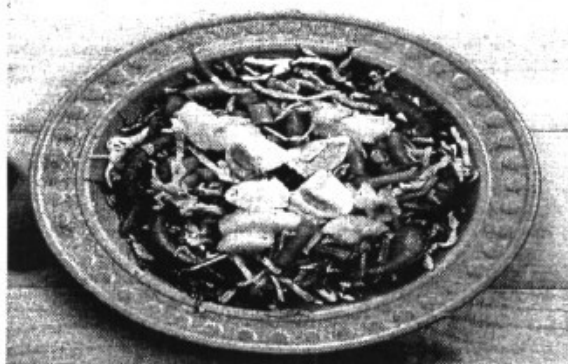
L'abundància de gelats que es poden comprar o també fer a casa, són un molt agradable complement a qualsevol hora.

Aquí teniu unes receptes indicades per a aquest temps estiuenc; que vos siguin d'utilitat i vos ajudin a fer més agradables unes bones vacances. Bon profit !.

PASTÍS DE VERDURES

Ingredients:

- 300 gr. de pastanagó
- 250 gr de xampinyons
- 250 gr de mongetes tendres
- 250 gr de colflori
- 250 gr de bròquil
- ½ manat d'espinacs
- ¼ de l de llet
- 3 ous
- mantega

sal i pebre blanc

Elaboració:

Es netegen les verdures i es couen per separat en aigua i sal. S'escorren bé i es tallen a trossos mitjancers. Els espinacs s'escalden en aigua bullenta amb sal.

S'unta un motlle de púding ben untat amb mantega, i es folra pel fons i pels costats amb les fulles d'espinacs. Després s'hi van col.locant les verdures a sotres, combinant els colors i procurant que quedin ben atapeïdes. Quan el motlle ja és ple, s'hi aboca per damunt una mescla feta amb el ous i la llet, ben assaonada. Per últim es tapa el motlle amb paper d'alumini i es cou al forn, al bany maria, a temperatura mitjana d'uns 160 graus durant uns trenta-cinc o quaranta minuts.

Nota: Aquest pastís es pot acompanyar amb qualsevol salsa de verdures i també amb una beixamel clara.

ESCABETX DE RAJADA

Ingredients:

- 1 Kg. de rajada
- 2 pastanagons
- 2 porros
- ½ cabeça d'allis
- 2 fulles de llorer
- 1 bitxo
- ¼ de l. d'oli
- ¼ de l. de vinagre
- ¼ de l. de suc de taronja
- ½ l. de vi blanc
- sal
- pebre bo blanc en gra

Elaboració:

Primer netejarem la rajada i la trossegarem; la salarem, l'enfarinarem i la fregirem dins d'una paella amb l'oli calent. Una vegada fregida la reservarem.

Tallarem en juliana ben fina els porros, els pastanagons i els allis i ho sofregirem juntament amb el bitxo i el llorer, dins l'oli on hem frit la rajada. Quan ho tenguem sofregit hi afegirem el vinagre, el suc de taronja i el vi; ho courem uns minuts a foc ben viu a fi que s'evapori l'esperit.

Dins d'una greixonera hi compondrem la rajada frita i a damunt hi abocarem l'escabetxo.

Nota: l'escabetxo és molt millor si es deixa confitar uns dies.

MOUSSE DE XOCOLATA

Ingredients:

- 3 vermells d'ou
- 3 blancs d'ou
- 300 g. de cobertura de xocolata
- 6 dl. de nata
- 150 gr. de sucre
- ½ copeta de conyac

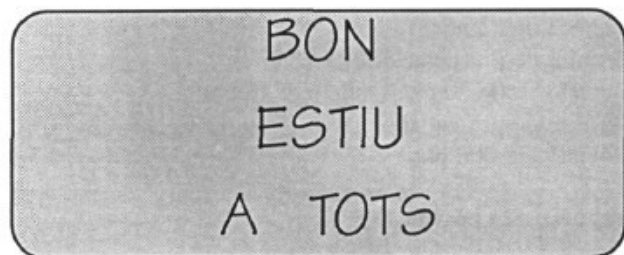
Elaboració:

Al bany maria, es fon la cobertura de xocolata amb un poquet de nata líquida i el conyac; després s'hi posen els vermells i, sense retirar-ho del foc, amb ajuda d'unes varilles, es munta fins que quedi ben escumós.

Es treu del foc i es segueix muntant fins que sigui quasi fred; a continuació s'hi posen, remenant amb suavitat, els blancs d'ou pujats a punt de neu; finalment s'hi mescla la nata muntada amb el sucre i es barreja tot molt bé, amb suavitat, i ja es poden omplir les copes o motlles, que deixarem refredar a la gelera.

Nota: Aquesta escuma o mousse es pot acompanyar amb pastes seques o amb coca pujada.

Pere Massutí
Esperança Ramis

DUES NOTÍCIES DE DARRERA HORA

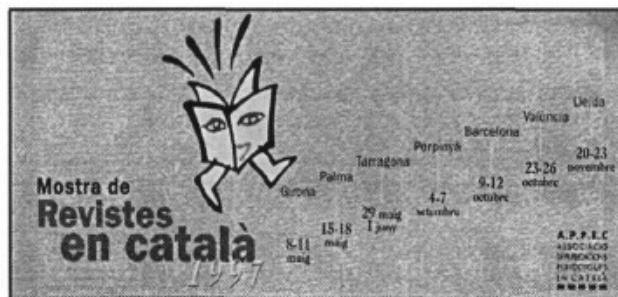
L'Obra Cultural Balear vol evitar una doble xarxa escolar en català i castellà

L'entitat sol·licita al Govern una darrera precisió en els continguts del Decret de Mínims definitiu, per tal de dotar-lo d'un principi de seguretat jurídica i evitar una doble xarxa escolar a les Balears, formada per centres que imparteixin classes en català i altres en castellà.

Campanya del GOB per aturar la urbanització del camp

El dissabte dia 21 de juny, dia que començà la primavera, va tenir lloc una concentració, organitzada pel GOB a Sineu en defensa de les àrees rurals de Mallorca. Aquesta concentració pretenia sensibilitzar el poble mallorquí davant de la possible aprovació, per part del Govern, de la llei del sòl rústic, que afavoriria un augment considerable de les construccions i, per tant, un deteriorament considerable de les àrees rurals de Mallorca.

Molta gent hi fou present a la concentració en la qual també hi va tenir lloc tot un seguit d'actuacions musicals que animaren la trobada-concentració.

CONCURSOS I CONVOCATÒRIES LITERÀRIES

NARRATIVA

PREMI UPC DE CIÈNCIA FICCIÓ 1997

Convoca: Universitat Politècnica de Catalunya
Lliurament dels treballs: Consell Social de la Universitat
P.C. C/ del Gran Capità, 2-4 (Edifici Nexus). Tel. 93/
4016343; 08034 Barcelona

Podran optar-hi les narracions inèdites de gènere de ciència-ficció.

Extensió: de 70 a 115 fulls.

Es presentaran per duplicat, amb lema o pseudònim amb plica.

Termini de presentació: 15.09.97

Dotació: 1.000.000 pta i publicació.

PREMIS «ÒMNIUM CULTURAL DE GRANOLLERS» 1997

VII PREMI JUVENIL DE NARRATIVA

Convoca: Òmnium Cultural, Delegació Comarcal de Granollers.

Lliurament dels treballs: Òmnium Cultural de Granollers, C/ d'Espí i Grau, 1. Tel. 93/8794046 08400 Granollers (Vallès Oriental)

Podran participar-hi al.lots i al.lotes menors de 18 anys

Extensió: de 10 a 15 fulls.

Es presentaran per triplicat, amb títol i lema amb plica.

Termini de presentació: 10.09.97

Dotació: 25.000 pta.

PREMIS «ÒMNIUM CULTURAL DE GRANOLLERS» 1997

VIII PREMI DE NARRATIVA

Convoca: Òmnium Cultural, Delegació Comarcal de Granollers.

Lliurament dels treballs: Òmnium Cultural de Granollers, C/ d'Espí i Grau, 1. Tel. 93/8794046 08400, Ganollers (Vallès Oriental)

Obres inèdites en català

Extensió: de 80 a 100 folis.

Es presentaran per triplicat, amb títol, lema i amb plica.

Termini de presentació: 10.09.97

Dotació: 200.000 pta.

XIII PREMIS LITERARIS I D'INVESTIGACIÓ «CIUTAT D'ELX»

PREMI DE NARRATIVA «ANTONI BRU»

Convoca: Ajuntament d'Elx

Lliurament dels treballs: Negociat de Cultura de l'Ajuntament d'Elx, C/ dels Sants Metges s/n (Edifici Gran Teatre) Tel. 96/6611350, 03203, Elx (País Valencià)

Obres inèdites, contes, novel·les, memòries...

Extensió: de 150 a 200 fulls holandesos.

Es presentaran per triplicat fent-hi constar el nom i l'adreça de l'autor.

Termini de presentació: 31.10.97

Dotació: 1.000.000 pta. i posterior publicació

XX NIT LITERÀRIA ANDORRANA

PREMI «LAURÈDIA»

Convoca: Banca Reig

Lliurament dels treballs: Cercle de les Arts i de les Lletres, Apartat de correus núm. 1157 Tel. 07/376/822604, Escaldes-Engordany (Principat d'Andorra).

Aquest premi s'atorgarà al millor recull d'entre 10 i 12 contes destinats a un públic de nins i nines d'edats compreses entre els 7 i 12 anys.

Extensió mínima de cada conte: 8 fulls. Extensió total de l'obra de 80 a 120 fulls.

Es presentaran per triplicat.

Termini de presentació: 30/08/97

Dotació: 700.000 pta. i possibilitat de publicació.

PREMIS LITERARIS VALL DE SÓLLER 97

VI EDICIÓ JOAN MARQUÈS ARBONA

Convoca: Grup Novetat

Lliurament dels treballs: Llibreria Escalabruix. C/ Sa Lluna, 5. 07100 Sóller. Tl. 971/630902

Es presentaran per quintuplicat i un màxim de tres treballs per participant.

Extensió: Màxim 6 fulls.

Termini de presentació: 19/07/97

Dotació: 75.000 pta.

POESIA

II PREMI DE POESIA «MÀRIUS TORRES»

Convoca: Ajuntament de Lleida

Lliurament dels treballs: Registre general de l'Ajuntament de Lleida, Pl. de la Paeria, 11 (Edifici Pal.les) Tel. 973/700394, 25007, Lleida (Segrià)

Es presentaran per sextuplicat, amb títol i pseudònim, amb plica.

Extensió: l'habitual en un volum de poesia.

Termini de presentació: 03/10/97

Dotació: 750.000 pta. i publicació.

PREMI DE POESIA «MARTÍ DOT» 1997

Convoca: Patronat Municipal de Cultura de l'Ajuntament de St. Feliu de Llobregat.

Lliurament dels treballs: Patronat Municipal de Cultura. C/de la Rectoria, 4,6. Tel. 93/6858002, 08980, St. Feliu de Llobregat (Baix Llobregat)

Recull de poemes escrits per menors de 25 anys.

Es presentaran per quintuplicat fent-hi constar nom, edat i adreça de l'autor.

Termini de presentació: 30/09/97

Dotació: 150.000 pta. i edició de l'obra.

Termini de presentació: 19/07/97

Dotació: 75.000 pta.

(segueix a la pàgina 19)

L'AJUNTAMENT D'INCA INFORMA

EXPOSICIONS

8 PER UN ESPAI GRAVATS

Inauguració: divendres, dia 4 de juliol, a les 20'30 hores

Dates: del 4 al 31 de juliol

Horari de visites:

de dilluns a divendres, de 18 a 21 h; dijous, dissabtes i diumenges, de 10.30 a 13.30 h.

CENTRE D'EXPOSICIONS

Carrer de la Sirena, 19

EXPOSICIÓ DE TREBALLS DEL

CURS DE PINTURA DES BLANQUER

Dates: del 17 al 31 de juliol de 1997

Inauguració: Dijous, dia 17 de juliol, a les 20'30 hores

Horari de visites: de dilluns a diumenge de 18 a 21 h

Amb la col.laboració: Àrea de Cultura, Educació i Esports

Diari de Balears
Ja fa un any
Parlam com tu

GRUPO SERRA

TEMPS ERA TEMPS...

EXERCICIS ESPIRITUALS AL CONVENT DE LA CARITAT

Any 1947 (ara en fa 50 anys)

Corria l'any 1947 ... exercicis espirituals al convent de les Germanes de la Caritat d'Inca, dirigits pel reverend Pare Bartomeu Nicolau. Aquest grup de cantaires ajudaren a que fossin més interessants ...

Sembla que era la passada setmana i ja han passat cinquanta anys. ¡¡Noces d'or!!

N'hi ha de religioses, de casades, de fadrines ... moltes viuen a Inca, altres s'han dispersat per altres pobles i ciutats, només dues són mortes.

Un record especial per a totes elles en aquesta data tan assenyalada. Aquests són els seus noms:

Primera fila superior:

Antònia Perelló, Catalina Morro Busquets, Maria Aguiló Fuster i Clara Villalonga (difunta).

Segona fila, dretes:

Joana Beltran Domenech, Margalida Morro, Francisca Ferriol Llobera (difunta), Margalida Martorell, Margalida Planas, Aina Maria Llabrés Bennàssar, Bartola Ferrari, Catalina Amer.

Tercera fila, assegudes:

Apolònia Caldentey Miralles, Magdalena Prats Quetglas, Antònia Corró, Maria Tortella Estrany, Francisca Pujadas, Gertrudis Misterek, Catalina Coll.

Quarta fila, assegudes al terra:

Francesca Prats, Marisa Gual Rotger, Joana Beltran Serra, Magdalena Beltran, Catalina Aguiló Mateu.

Antoni Mateu Garau